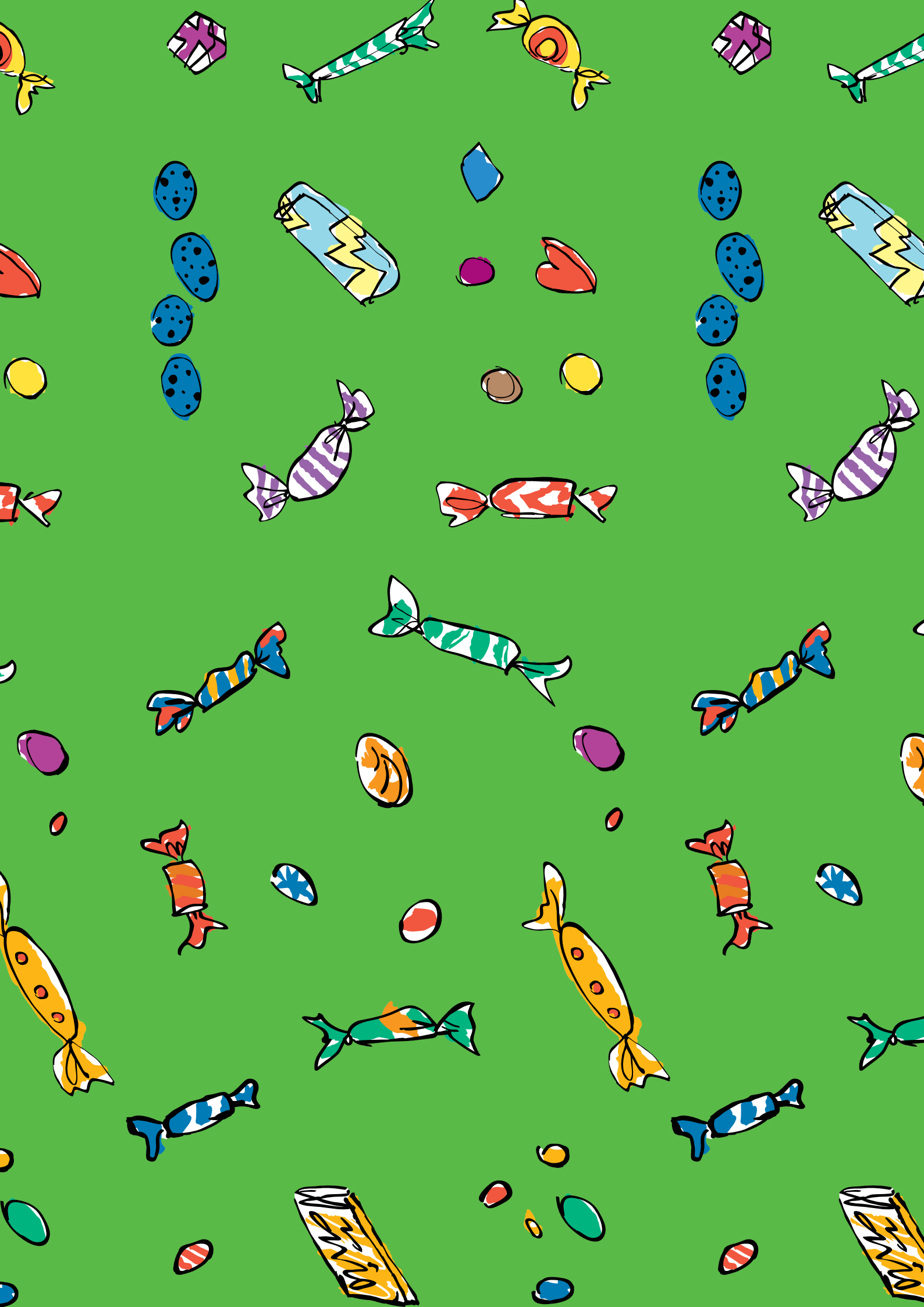

UNIVERSUL ROALD DAHL

UNIVERSUL
ROALD
DAHL

— Matilda, cine te-a învățat să citești? întrebă ea.

— Am învățat singură, de fapt, domnișoară Honey.

— Și ai citit și vreo carte singură? Mă refer la cărți pentru copii, firește.

— Da, domnișoară Honey, am citit toate cărțile din biblioteca de pe Strada Mare.

— Ți-au plăcut?

— Unele mi-au plăcut la nebunie, răspunse Matilda, dar altele mi s-au părut cam plictisitoare.

— Spune-mi una care ți-a plăcut.

— Păi, mi-a plăcut Șifonierul, leul și vrăjitoarea de C.S. Lewis, zise Matilda. Cred că domnul C.S. Lewis e un scriitor foarte bun. Dar are un defect: în cărțile lui nu e nici urmă de umor.

— Aici ai dreptate, spuse domnișoara Honey.

— Nici în cărțile domnului Tolkien nu sunt prea multe bucați amuzante, continuă Matilda.

— Crezi că ar trebui să fie un pic de umor în toate cărțile pentru copii? întrebă învățătoarea.

— Da, răspunse Matilda. Copiii nu sunt așa de serioși ca adulții și adoră să-i facă cineva să râdă.

MATILDA, Roald Dahl

CUPRINS

Cine a fost R oald Dahl?	4
Câteva repere din copilăria lui R oald Dahl	5
Gipsy House și căsuța de scris	6
De ce sunt cărțile lui Ro a ld Dahl atât de populare?	8
Cele opt reguli din cărțile lui Roa l d Dahl	10
Limbajul inventat de Roal d Dahl	11
Provocare: învață cuvinte inventate în original	13
Cântecul miriapodului din „James și piersica uriașă”	14
Personajele lui Roald D ahl	15
Ilustrațiile lui Quentin Blake	17
Cărțile de Roald D ahl apărute la Editura Arthur	18
Ce spun celebritățile despre Roald Da h l	22
Citate memorabile	23
Cinematografia lui Roald Dah l	27
Quiz	28
Dicționar A-Z	29

CINE A FOST ROALD DAHL ?

Roald Dahl a fost spion, pilot militar de elită, istoric al ciocolatei și inventator în domeniul medicinei. Ramâne povestitorul nr. 1 din întreaga lume.

S-a născut în Llandaff, Țara Galilor, la 13 septembrie 1916, din căsătoria lui Harald Dahl cu a doua soție, Sofie Magdalene Hesselberg. A primit numele exploratorului norvegian Roald Amundsen, care a ajuns atât la Polul Nord, cât și la Polul Sud. Ambii părinți erau norvegieni și prima limbă pe care a învățat-o a fost norvegiana.

După moartea lui, la vârsta de 74 de ani, pe 23 noiembrie 1990, influentul ziar *The Times* l-a numit unul dintre cei mai citați scriitori pe plan internațional, cu o importantă influență asupra scriitorilor din generația actuală. „Roald Dahl a făcut să vibreze acea linie fină dintre comic și grotesc”.

Astăzi, Muzeul și Centrul de Povestiri Roald Dahl din Great Missenden, Buckinghamshire îi continuă misiunea extraordinară de a-i uimi, emoționa și inspira pe copii și pe părinții lor.

Foto: Dimitri Kasterine - CAMERA PRESS

Dacă ai gânduri bune, ele îți vor lumina fața precum razele de soare și vei arăta întotdeauna minunat. - Roald Dahl

*Cei care nu cred în magie nu o vor găsi niciodată.
The Minpins, ultima carte pe care a publicat-o Roald Dahl.*

CÂTEVA REPERE DIN COPILĂRIA LUI ROALD DAHL

LA 7 ANI, CENTRUL VIEȚII LUI ERA MAGAZINUL DE DULCIURI, unde se găseau bomboane cu denumiri și însușiri deosebite:

 Gădilitorul de amigdale (o pastilă maronie cu gust și miros de cloroform);

 Sfarmă fălci (o bilă enormă care se topea abia într-o oră, după ce își schimba culoarea la fiecare cinci minute);

 Dropsurile de pere (care miroseau a lac de unghii și amorteau gâtul);

 Șireturile de lemn dulce (lungi de un metru și rulate colac – preferatele lui Roald, în ciuda zvonului că erau preparate cu sânge și măruntaie de șobolan).

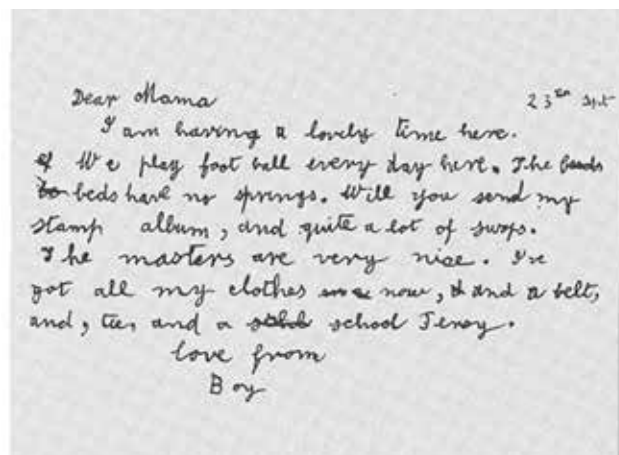

AVEA O ASCUNZĂTOARE SECRETĂ CHIAR ÎN SALA DE CLASĂ... sub o scândură din dușumea, în partea din spate a încăperii. În spațiul gol de dedesubt, Roald și prietenii săi ascundeau dulciuri și alte mici comori, ca de pildă castane, arahide și ouă de pasăre. După terminarea orelor, băieții așteptau să plece toată lumea din clasă, după care ridicau scândura și luau sau adăugau obiecte la tezaur. Într-o zi, au descoperit în ascunzătoare un șoricel mort, care i-a dat lui Roald Dahl ideea unui plan diabolic de răzbunare împotriva doamnei Pratchett, proprietara magazinului de dulciuri.

LA 9 ANI ERA SĂ-ȘI PIARDĂ NASUL ÎNTR-UN ACCIDENT DE MAȘINĂ... când sora vitregă a lui Roald, în vârstă de 21 de ani, a scos toată familia la plimbare cu automobilul Dion-Bouton - o mașină enormă, decapotabilă, pe care tânăra învățase să o conducă în numai o oră. (Trebuie menționat că, în acele vremuri, fiecare șofer decidea singur când era pregătit să pornească la drum, căci nu exista examen pentru permis.) La o curbă foarte strânsă, sora a pierdut controlul volanului, automobilul s-a izbit în gardul viu și pasagerii au zburat prin parbriz în toate direcțiile. Nimeni n-a pățit mare lucru, cu excepția lui Roald, al cărui nas se mai ținea doar de o fâșie subțire de piele. Din fericire, șoferița începătoare a reușit să extragă mașina din boscheți și nasul a fost bine ținut în loc cu batista, până când au ajuns acasă și medicul i l-a cusut chiar pe masa din sufragerie.

TIMP DE 20 DE ANI, I-A SCRIS MAMEI CÂTE O SCRISOARE ÎN FIECARE SĂPTĂMÂNĂ... și fără ca el să știe, mama a păstrat toate scrisorile pe care Roald i le-a trimis între 1925 și 1945, începând cu prima lui ședere departe de casă, la internatul școlii din Weston-super-Mare. Abia la vârsta de 51 de ani, Roald Dahl a aflat de existența acestei impresionante colecții epistolare - mai bine de 600 de scrisori păstrate în plicurile originale și împachetate cu panglică verde.

LA 13 ANI VISA SĂ INVENTEZE O AROMĂ IREZISTIBILĂ DE CIOCOLATĂ... iar totul a pornit de la cutiile cu dulciuri trimise de Cadbury băieților de la internatul Repton. În mod regulat, aceștia degustau batoane de ciocolată cu cele mai noi arome și umpluturi, pe care Cadbury voia să le testeze înainte de a le distribui pe piață. Roald Dahl nu a ajuns inventator la o fabrică de dulciuri, în schimb experiența i-a servit drept inspirație pentru cartea *Charlie și fabrica de ciocolată*.

DE LA 4 LA 17 ANI, ȘI-A PETRECUT VACANȚELE DE VARĂ ÎN NORVEGIA... unde se aflau toate rudele familiei, căci părinții lui Roald erau amândoi norvegieni. În fiecare vară, familia mergea în același loc idilic, insula Tjome, unde explorau interiorul fiordurilor cu o barcă cu motor, în căutare de noi insule pentru plajă și baie. (Trebuie menționat că orice copil din Norvegia știe să înoate.) Pe când Roald avea 9 ani, sora vitregă a venit însoțită de logodnicul ei, un medic englez, mare fumător de pipă. Roald nu a pierdut ocazia de a-i juca acestuia o festă: când tânărul a intrat în apă împreună cu iubita lui, băiatul a scos tutunul din pipă și a pus în loc căcăreze de capră fărâmițate, pe care le-a îndesat bine în văzul întregii familii, care-l urmărea în tăcere, aprobator. Ce s-a întâmplat când tânărul medic și-a aprins pipa e o cu totul altă poveste.

GIPSY HOUSE ȘI CĂSUȚA DE SCRIS

GIPSY HOUSE

În 1954, Roald Dahl a cumpărat la licitație o casă micuță și pătrătoasă pe care nu o văzuse niciodată, amplasată în Great Missenden, Buckinghamshire. Casa pe nume Little Whitefields a fost modificată și extinsă, iar în 1963 a fost botezată Gipsy House de către Roald, pentru a nu fi confundată cu Whitefields, casa surorii sale Else. Numele a fost inspirat de populația romă care locuia pe deal; Roald le ducea de mâncare, iar în schimb aceștia binecuvântau casa.

După ce Roald Dahl a ajuns faimos, Gipsy House a devenit loc de pelerinaj pentru fanii care țineau sub observație grădina casei, în speranța că îl vor surprinde pe autor, făceau fotografii și, în mare parte a timpului, pierdeau vremea prin preajmă și se holbau. Pe Roald nu îl deranja această atenție, ci era foarte mulțumit să știe că lumea îi admiră cărțile. Scriitorul a locuit acolo pentru tot restul vieții.

Foto: Daily Mail

CĂSUȚA DE SCRIS (THE HUT)

Roald Dahl și-a scris cărțile într-o căsuță albă de la marginea livezii. E vorba de o copie fidelă a căsuței în care lucra poetul Dylan Thomas, pe care Roald o vizitase în anii 1950. A fost construită din cărămidă de prietenul său Wally Saunders (unul dintre modele pentru Marele Uriăș Prietenos), cu ușa de la intrare vopsită în galben – culoarea favorită a autorului.

Roald și-a scris toate cărțile pe blocknotesuri galbene care-i erau trimise din New York și folosea doar un singur tip de creion galben, cu o gumă de șters la capăt – un Dixon Ticonderoga 1388-2 5/10, mediu. Înainte să se apuce de scris, Roald se asigura că avea șase creioane ascuțite puse la îndemână într-un borcan. Dura cam două ore până trebuia să le ascute din nou.

Căsuța era foarte confortabilă, cu pereții căptușiți cu polistiren și o ciudățenie cu aer periculos deasupra capului, pentru a-i ține de cald – un radiator vechi montat pe două sârme paralele prinse în tavan, pe care-l trăgea spre el când i se făcea frig. De altfel, Roald putea să lucreze doar dacă se simțea întru totul comod, iar căsuța era plină de obiecte care serveau acestui scop: un fotoliu care-i aparținuse mamei sale, un sac de dormit verde cu care își învelea picioarele, o planșetă de scris acoperită cu fetru verde, de grosimea potrivită și înclinată în unghiul adecvat pe un tub de carton ondulat, o valiză veche plină cu bușteni, pe post de rezemătoare de picior, și o lampă Anglepoise care lumina exact din unghiul potrivit.

De-a lungul anilor, micuța masă din încăperea s-a umplut de obiecte ciudate și minunate, care aveau o importanță deosebită pentru autor: macheta unui avion Hurrigan, asemenea celor pe care le pilotase în al Doilea Război Mondial; capul femurului care-i fusese extras în urma unei intervenții chirurgicale; o bucată dintr-o piatră străveche cu scris cuneiform, pe care o găsisese în 1940 în Babilon; o minge metalică, grea, din staniolul ciocolatei pe care o mâncase de-a lungul anilor; un opal trimis în dar de un băiat din Australia.

Căsuța se află exact în starea în care a lăsat-o Roald Dahl, pregătită pentru a se așterne la scris. În scrumieră sunt mucuri de țigară și coșul de gunoi este aproape plin, ca și cum autorul ar fi părăsit locul de puțină vreme. În timpul vieții, praful nu a fost șters niciodată. La fel ca laboratorul de invenții al lui Willy Wonka, căsuța era un loc strict-secret. Roald nu primea pe nimeni înăuntru, nici măcar pentru a face curățenie, astfel că locul a rămas plin de praf și pânze de păianjen, dar sclipind de idei!

GYPSY CARAVAN

Căruța bleu-ciel care apare în *Danny, campionul lumii* (1975) se află în grădina Gipsy House încă din 1960. A fost cumpărată de Alfhild, sora lui Roald, pentru a-l găzdui pe Bert Edmonds, un constructor de drumuri de etnie romă, și a fost preluată de Dahl după moartea

acestuia. În drum spre casa lui Roald, acoperișul a fost „ras” la trecerea pe sub un pod foarte jos, iar într-un an căruța a fost cât pe ce să fie mistuită de flăcări. Copiii lui Roald au folosit-o ca loc de joacă și campat în unele nopți.

DE CE SUNT CĂRȚILE LUI ROALD DAHL ATÂT DE POPULARE?

În *Oxford English Dictionary* există chiar și un termen care face referire la caracteristicile cărților lui Dahl: **Dahlesque**, adică „subiecte excentrice, personaje adulte infame și detestabile, umor negru sau înspăimântător”. Termenul a fost folosit pentru prima oară în 1983, în revista literară *Books Ireland*.

Michael Rosen, poet britanic și fost Children's Laureate, a făcut o listă cu zece „ingrediente extraordinare” care fac poveștile lui Roald Dahl irezistibile și de neuitat.

„Omul ăsta uriaș nu scria povești obișnuite, ci unele anarhice, scandaloase și nemiloase, cu un limbaj exuberant și o insolență jucăușă”, scrie poetul pentru bbc.co.uk. „Un lucru incredibil de important pe care-l putem oferi copiilor noștri e să le facem cunoștință cu cărți pe care să le iubească de la o vârstă cât mai mică. Cheia succesului e să le stimulezi imaginația și curiozitatea cu povești care le trezesc entuziasmul”, adaugă Michael Rosen.

GOBBLEFUNK

Copiii adoră limbajul inventat de Roald Dahl, în cărți precum *Marele Uriaș Prietenos*, *Vrăjitoarele* și seria cu Charlie. Sunt cuvinte plauzibile, excelente alternative pentru varianta „oficială” din dicționar.

PLANURI SECRETE ȘI ȘMECHERII INTELENTE

Cărțile lui Dahl sunt pline de comploturi răutăcioase și subterfugii inventive, atât din partea unor răufăcători cunoscuți, cât și a tinerilor eroi care găsesc modalități uimitoare pentru a-i păcăli. În final, autorul are grijă ca binele să învingă răul.

POVEȘTI ÎNTUNECATE ȘI ÎNFRICOȘĂTOARE

„Basmelor trebuie să conțină un element ușor înspăimântător pentru copii, atâta timp cât îi faci să râdă”, era de părere Roald Dahl. Copiilor le place să fie speriați, iar parte din plăcere e siguranța că nu li se mai întâmplă nimic rău.

IDEI NEOBIȘNUITE

Copiii sunt deschiși ideilor mari, sunt curioși să descopere lumea din jur – iar cu Dahl orice este posibil. Ce modalitate mai ingenioasă de a le stimula imaginația decât o piersică uriașă plină de insecte vorbitoare?

TABUURI

Lui Dahl i-a plăcut întotdeauna să provoace convențiile sociale. A fost probabil primul autor care a menționat părțile și chiloții de damă în cărțile pentru copii. Astfel de îndrăzneli, atipice pentru începutul anilor '80, și parodii precum *Scufița Roșie* și *Lupul* (unde lupul este împușcat mortal) au fost la limita acceptabilității. Dahl nu a lăsat deoparte nici chestiunea incomodă legată de moarte și suferință. Totodată, i-a încurajat pe părinți să nu fie exagerat de protectori, iar pe copii să facă lucruri îndrăznețe, cum ar fi să se cațere pe ziduri și în copaci.

TINERI EROI

Dahl a creat eroi memorabili pe care i-a pus în situații cu adevărat provocatoare, fapt care le arată bunătatea și caracterul onest.

ADULȚI MALEFICI

Deși unii adulți se poartă foarte urât cu copiii, ei se așteaptă la o iubire necondiționată. Dahl a confruntat această realitate și s-a asigurat că tinerii eroi îi păcălesc pe adulți în feluri inventive, uimitoare.

TRĂSĂTURI DE CARACTER EXAGERATE

Dahl s-a folosit de percepția copiilor, care văd lumea în alb și negru. Personajele negative sunt cu adevărat malefice, iar cele pozitive sunt excepționale – astfel că nu e niciun dubiu cine îți place și pe cine urăști într-o carte de Roald Dahl.

LUMI MISTERIOASE

Parte din magia lui Dahl este faptul că, pentru a aprecia povestea, copiii trebuie să descopere lucruri noi. În *Matilda*, cărțile pe care le citește eroina o transportă în toată lumea și îi fac cunoștință cu oameni deosebiți.

IMPERTINENȚE NEPOLITICOASE

A clipofâsâi (a trage bășini) în fața Reginei Angliei este de neconceput chiar și astăzi, la 30 de ani de la apariția *Marelui Uriaș Prietenos*. Însă copiii adoră un astfel de umor lipsit de rușine.

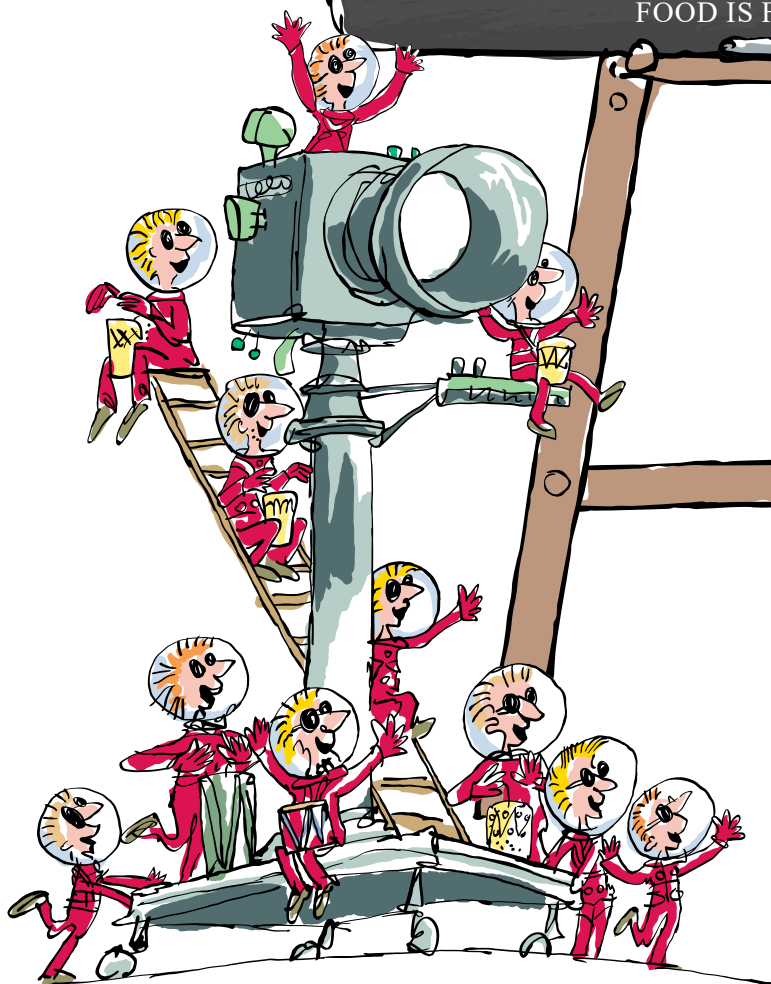
CELE OPT REGULI DIN CĂRȚILE LUI ROALD DAHL

Pe 22 septembrie 2007, la aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui Roald Dahl, în Marea Britanie a fost transmisă o emisiune specială intitulată „Roald Dahl’s Revolting Rule Book”, care a celebrat impactul cărților sale pentru copii asupra culturii de masă.

Cu acea ocazie au fost evidențiate cele opt reguli pe care Roald le-a aplicat în literatura pentru copii:

ADAUGĂ CIOCOLATĂ
JUST ADD CHOCOLATE
ADULȚII POT FI ÎNSPĂIMĂNTĂTORI
ADULTS CAN BE SCARY
SE ÎNTÂMPLĂ LUCRURI RELE
BAD THINGS HAPPEN
RĂZBUNAREA E DULCE
REVENGE IS SWEET
PĂSTREAZĂ UN SIMȚ AL UMORULUI
RĂUTĂCIOS
KEEP A WICKED SENSE OF HUMOUR
ALEGE IMAGINI PERFECTE
PICK PERFECT PICTURES
FILMELE SUNT DISTRACTIVE, DAR CĂRȚILE
SUNT MAI BUNE!
FILMS ARE FUN...BUT BOOKS ARE BETTER!
MÂNCAREA ESTE AMUZANTĂ!
FOOD IS FUN!

LIMBAJUL INVENTAT DE ROALD DAHL

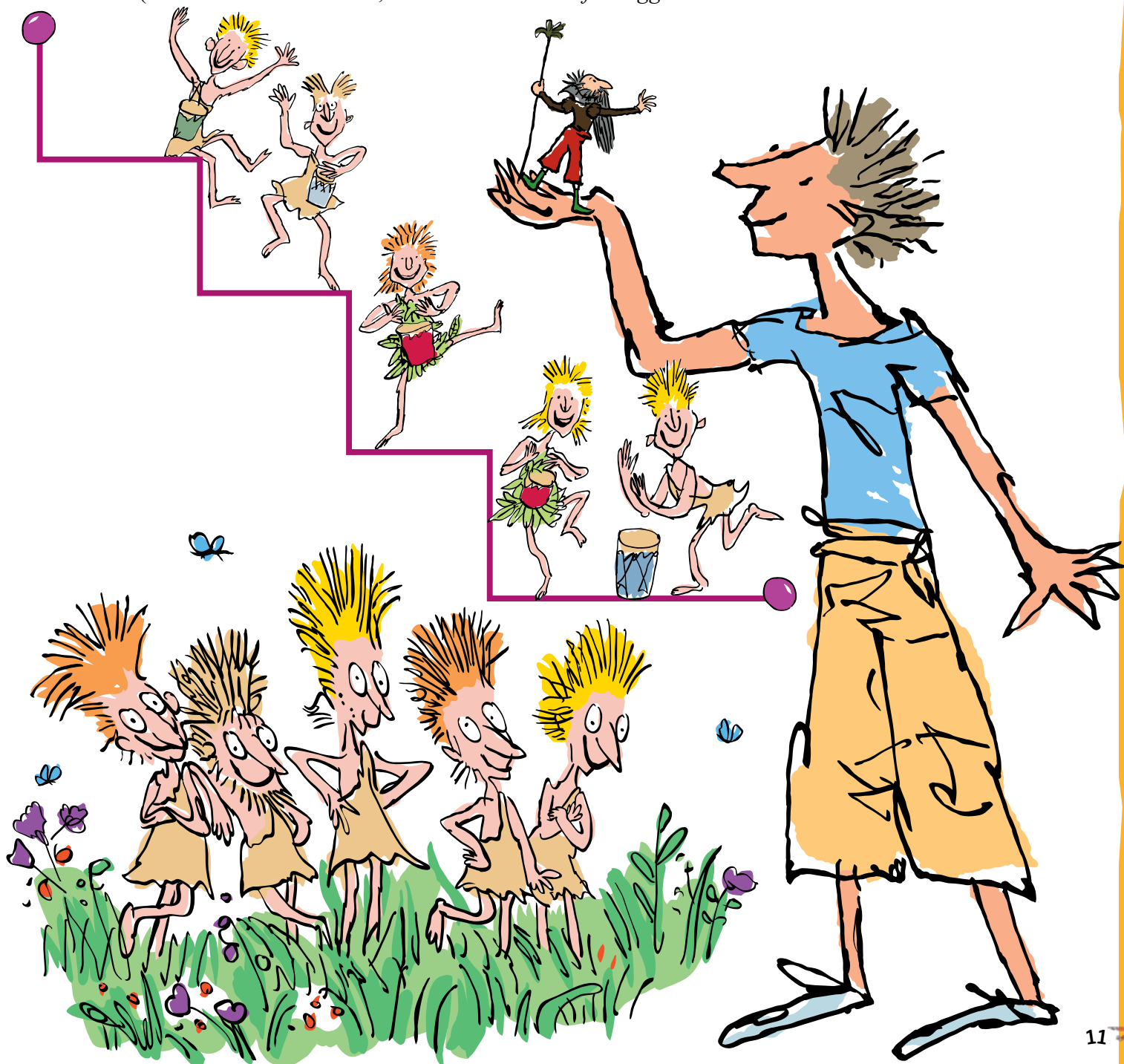
Lui Roald Dahl îi plăcea la nebunie să se joace cu cuvintele și să inventeze unele noi, folosind combinații de litere amuzant de pronunțat, aliterații și inversiuni de silabe, dintre care cea mai cunoscută este Dahl's Chickens (pornind de la Charles Dickens). În *Marele Urias Prietenos* i-a dat ciudatei limbi create de el un nume și mai ciudat – Gobblefunk, adică **GOGOȘMĂNEZA**.

Îi plăcea totodată să scotocească după termeni uitați și cuvinte rare, cărora le-a oferit o nouă viață în cărțile sale. Dahl a inventat și a readus sub ochii cititorilor peste 500 de cuvinte și nume de personaje, care sunt incluse în *The Oxford Roald Dahl Dictionary* (Dicționarul Oxford Roald Dahl).

Printre tehnicile folosite de autor se numără **spoonerismul** (schimbarea consoanelor, a vocalelor sau a

silabelor între două cuvinte dintr-o propoziție: „catastrophic disastrophe”) și **malapropismul** (folosirea greșită a unui cuvânt în locul altuia care sună asemănător), creînd în acest fel cuvinte lipsite de sens, dar foarte amuzante.

Lexicografa Susan Rennie spune că Roald Dahl își construia noile cuvinte pornind de la sunete familiare: „Nu explică întotdeauna ce înseamnă aceste cuvinte, dar copiii își pot da seama, pentru că adeseori sună asemănător cu un cuvânt pe care-l cunosc. De pildă, intuiești că ceva *lickswishy* sau *delumptious* este bun de mâncat, spre deosebire de ceva *uckyslush* sau *rotsome!* Dahl folosea sunete pe care copiii adoră să le pronunțe, precum *squishous* și *squizzle*, *fizzlecrump* și *fizzwiggler*”.

Din cele 393 cuvinte inventate de Roald Dahl, câteva au ajuns să fie incluse în Oxford English Dictionary. În 2016, la aniversarea centenarului nașterii sale, au fost introduse în dicționar cuvinte noi, iar alte înregistrări au fost revizuite. Astăzi sunt considerați uzuali termeni precum:

HUMAN BEAN

Omleți

În original, o pronunție stâlcită a „human being”: „Noi are o tăclăleală interesantă despre gustul omleților. Omlețul nu are nimic de-a face cu ouăle.” (folosit în *Marele Uriș Prietenos*, 1982)

OOMPA LOOMPA

Angajații în miniatură care cântă și dansează au devenit și mai faimoși după apariția ecranizării din 1971 (termen folosit în *Charlie și Fabrica de ciocolată*, 1964).

SCRUMDIDDLYUMPTIOUS

Savuminunaticioși

Formidabil, delicios (în special despre mâncare). Termenul a apărut prima oară în *Dicționarul american de jargon* din 1942, dar a devenit familiar în mintea oricărui copil care a citit *Marele Uriș Prietenos*: „Fiecare omleț e neînsemnat și diferit. Unii e savuminunaticioși, alții e scârbobnici.”

WITCHING HOUR

Ora fantomelor

După cum aflăm din *Marele Uriș Prietenos*, este „un moment foarte special de la miezul nopții, când toți copiii și toți oamenii mari dorm duși, iar duhurile întunericului ies din ascunzători și pun stăpânire pe lume.” Trebuie să îi mulțumim lui Shakespeare pentru această frază evocativă, care a apărut prima oară în *Hamlet* (1604).

PROVOCARE: ÎNVAȚĂ CUVINTE INVENTATE ÎN ORIGINAL

BAGGLEPIPES ~ cimpiroi, celebru instrument de suflat scoțian.

BOGGLEBOX ~ cabumbină școală primară (în general, de băieți)

CRABCRUNCHER ~ sfarmăcrabi, trăiesc la înălțime, pe stâncile falezelor. Sunt o specie foarte rară.

FROBSCOTTLE ~ sifoclăbucel, o băutură verde acidulată, cu gust delicios, pe care uriașii o beau în loc de apă. Bulele se scufundă în loc să se ridice, astfel că dacă bei prea mult sifoclăbucel, ajungi să scoți un cli-pofăsăit (whizzpopping).

FROTHBUNGLING ~ idee cârlionțată, adică proastă.

GLORIUMPTIOUS ~ gloriumentoriu, de o splendoare admirabilă.

HUMAN BEANS ~ omleți, numele cu care uriașii din *Marele Uriaș Prietenos* se referă la oameni – adică omuleți comestibili.

JUMPSQUIFFLING ~ cherchețopăit, ceva de-a dreptul uriaș.

LIXIVATE ~ a storcopipăi, ceva absolut cumplit! Ești strivit și transformat simultan în lichid.

MUGGLED ~ smintepocit, înseamnă a fi puțin derutat, zăpăcit.

QUOGWINKLE ~ melcărici, ființă extraterestră.

SCRUMDIDDLYUMPTIOUS ~ savuminunaticios, formidabil, delicios (în special despre mâncare).

SNITCHING ~ ciordigitator, persoană care fură, șterpelește.

SNOOZCUMBER ~ castracurcuvete, o legumă extrem de scârboțoasă. Marele Uriaș Prietenos este vegetarian, astfel că e nevoit să se hrănească doar cu această legumă noduroasă, vărgată alb-negru, cu gust oribil.

TROGGLEHUMPER ~ cocospurcaș, cel mai urât vis posibil; coșmar. (Cuvintele inventate de Dahl care încep cu „trog-” înseamnă întotdeauna lucruri neplăcute!)

UCKYSLUSH ~ scârbobnic, opusul lui savuminunaticios: „Greții e foarte scârbobnici. Niciun uriaș nu mănâncă greți, niciodată.”

WHIZZPOPPING ~ cli-pofăsăit, adică trasul de părțuri. Uriașii găsesc că râgăitul este scârboșel, pe când cli-pofăsăitul e un semn de fericire și muzică pentru urechile lor.

CÂNTECUL MIRIAPODULUI DIN „JAMES ȘI PIERSICA URIAȘĂ“

IATĂ UN EXEMPLU
GROZAV PENTRU A
ARĂTA DE CE CĂRȚILE
LUI ROALD DAHL SUNT
ATÂT DE GUSTATE
DE CITITORI DE TOATE
VÂRSTELE.

Traducere de Iulia Arsintescu

*La viața mea m-am delectat cu multe lighioaie:
Țânțari glacé și mormoloci și goange fierte-n zoaie,
Și ficăței de șorice prăjiți în mult ulei –
Sunt delicioși dacă-i arunci de proaspeți în tigaie.
(Dar nu uita să-i dregi cu jeg cules de prin gunoaie.)*

*Am mâncat turte de noroi de la mari bucătari cu școală,
Scrumletă, ouă de libărci, tăuni în sos de smoală,
Coș după coș de melci băloși, cozi de șopârlă-n calta-
boși,
Gândaci – câte o oală.
(Gândacu-i bun dacă-l stropești cu-oțet de portocală.)*

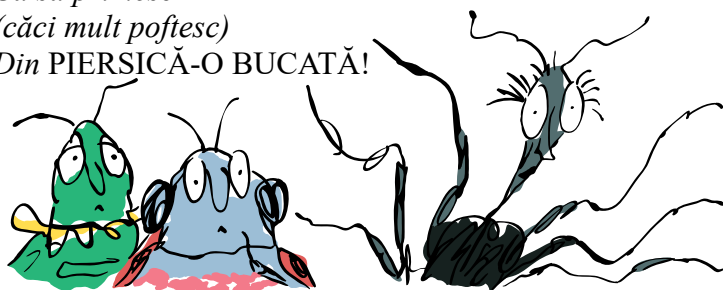
*Scârnații fierți sunt delicioși serviți cu garnitură
De viermi tocați și monstropel... Ați pus vreodată-n
gură
Muci de țânțar, cacaviar,
Prăjite în untură?
(Mie-mi provoacă la stomac senzații de arsură.)*

*Mor după ciupituri de viespi mânjite-n unt pe pită,
Și țepi în sos de porc spinos. Și – o, dulce ispită! –
Jambon din carne de dragon ținut la fezandat în pom –
E marfă ieftinită!
(Prin poștă poți să ți-o comanzi, pachet să ți-o trimită.)*

*Tânjesec după tentantul tentacul în aspic,
Iar de la broască-ADOR crocantul ei șoric.
O farfurie plină de sol dres cu benzină
E un festin unic.
(Și nici nu vă mai spun că costă mai nimic.)*

*De ziua mea eu îmi ofer meniul cel mai bun:
O tartină cu latrină pe-o felie de furtun
Și un jeleu (miroase greu!)
Din unghii de sconcs brun.
(E delicios, însă în nas tampoane tre' să-mi pun.)*

*Ajung, A ZIS OMIDA, la subiect îndată –
Acestea-s feluri care sunt rare-n lumea toată.
Dar fără să-mi mai fac vreun gând sunt gata să-mi
reneg oricând
Dieta rafinată,
Ca să primesc
(căci mult poftesc)
Din PIERSICĂ-O BUCATĂ!*

PERSONAJELE LUI ROALD DAHL

Roald Dahl a avut marele talent de a crea personaje memorabile, foarte bine individualizate, care lasă o impresie de durată asupra cititorului – de la profesori sadici și directori de școală care îi bat pe elevi la uriași prietenoși și copii cu inima mare. Fiecare cititor are probabil personajul său favorit, iar printre cele mai îndrăgite se regăsesc Matilda, Danny, Charlie sau băiatul fără nume din *Vrăjitoarele*.

La polul opus, printre cele mai nesuferite personaje din toate timpurile se numără Domnișoara Trunchbull din *Matilda*, Boggis, Bunce și Bean – cei trei fermieri din *Domnul Fox*, vulpoi fantastic, precum și ceilalți copii din *Charlie și Fabrica de Ciocolată*: Veruca Salt („domnișoară cu coarne”), Augustus Haplea cel „urât și gras și prost ca noaptea” și Violet Beauregarde („soi rău care molfăie cu poftă guma”).

MATILDA WORMWOOD

Probabil unul dintre cele mai populare personaje din literatura pentru copii, simpatica Matilda se sustrage rolului de copil-victimă datorită curajului ei, a pasiunii pentru lectură și unui simț al dreptății atipic, susținut de abilități magice. Un personaj interesant înainte de a i se întâmpla lucruri extraordinare, Matilda devine un simbol al speranței pentru toți acei copii singuratici, intimidati și agresați.

DANNY

Eroul unei cărți apreciate chiar și de cei care nu se declară fani ai autorului, Danny ajunge la inima cititorilor prin prisma relației cu tatăl său. Într-o manieră atipică pentru Dahl, povestea este relatată la persoana întâi singular, ceea ce ne apropie de personaj. Avem de-a face cu un „proscris” de la țară, un erou ale cărui fapte de vitejie implică încălcarea legii – cum se întâmplă adesea în cărțile lui Dahl.

GEORGE KRANKY

Deși e un personaj nechibzuit, care se aseamănă mai degrabă cu „copiii răi” din *Charlie și Fabrica de Ciocolată*, George nu pierde simpatia cititorului nici atunci când amestecă cu atâta pasiune o varietate de otrăvuri din gospodărie pentru a-și vindeca bunica de apucăturile capricioase.

SOPHIE

Cealaltă eroină memorabilă a lui Dahl, care și-a primit numele de la nepoata autorului, este o fetiță orfană care dă dovadă de mult curaj, face echipă cu un uriaș cu suflet mare și își depășește originile nefericite, cucerind inima Reginei Angliei.

BUNICA DIN „VRĂJITOARELE”

Deși nu a primit niciun nume, este unul dintre cele mai îndrăgite personaje adulte din cărțile lui Dahl; învăluită într-un nor de fum de trabuc, îi dă sfaturi trăznite nepotului ei.

MARELE URIAȘ PRIETENOS

La început a fost personaj într-o povestire spusă la culcare în *Danny, campionul lumii*, unde era un soi de ființă din folclor, parțial Omul Verde, parțial tâlhar de drumul mare. Zece ani mai târziu, autorul l-a transformat într-un personaj memorabil, cu un limbaj proaspăt, surprinzător.

DOMNUL FOX

Personajul face parte din campania lui Dahl de a pune într-o lumină pozitivă elemente ale vieții la țară, provocând prejudecățile despre animalele așa-zis „dăunătoare”. În rolul său de cap de familie care-i aduce soției cele necesare pentru cină și totodată trebuie să scape cu viață din capcanele întinse de fermierii Boggis, Bunce și Bean, Domnul Fox își atrage simpatia cititorului prin faptul că nu e niciodată deznădăjduit.

JAMES

Este cel mai singuratic personaj al lui Roald Dahl – atât de singuratic, încât are drept companie doar insectele. Cu toate acestea, se dovedește că a găsit niște prieteni grozavi. Scriitorul a cunoscut sentimentul de însingurare când a fost pilot în timpul războiului. Mai târziu a petrecut multe ore izolat în căsuța de la Gipsy House – să fii scriitor e pesemne una dintre cele mai singuratică meserii din toate câte există!

WILLY WONKA

Este probabil cea mai complexă și trăznită invenție a lui Dahl, un personaj carismatic, amuzant, viclean și, după toate aparențele, ușor dezechilibrat mintal.

CHARLIE BUCKET

Un personaj îndrăgit pentru caracterul său modest și respectuos. Deși trăiește în condiții mizere și nu mănâncă pe săturate, nu se plânge niciodată.

OMULEȚII OOMPA-LOOMPA

Sunt de mărimea unei păpuși obișnuite (ajung cam până la genunchii unui copil de 12 ani) și au păr lung și caraghios. Au fost importați de Willy Wonka din Loompaland, o țară îngrozitoare, numai junglă și fiare sălbatice. De frica caprișcătoarelor își mutaseră casele în copaci, unde se hrăneau cu omizi, gândaci roșii, frunze de eucalipt și coaja copacului bong-bong. Întregul trib s-a mutat la fabrica lui Willy Wonka, unde omuleții sunt plătiți cu boabe de cacao – marea lor slăbiciune. Adoră să cânte și să danseze și toată ziua născocesc melodii noi.

ILUSTRĂȚIILE LUI QUENTIN BLAKE

Foto: AFP-Getty Images

„Blake este mai mult decât genial.” — *Daily Telegraph*
„E o instituție națională.” — *Guardian*

„Nu puteam ghici niciodată la ce urma să se gândească”,
spune Quentin Blake despre Roald Dahl.

„Ilustrațiile lui Quent, mai degrabă decât descrierile mele, sunt cele care au adus la viață personaje ca Marele Uriș Prietenos, Domnișoara Trunchbull, Dl. Twit și Înălțimea Sa Marea Vrăjitoare”, spunea Dahl despre cel pe care-l considera cel mai bun ilustrator de cărți pentru copii din lume.

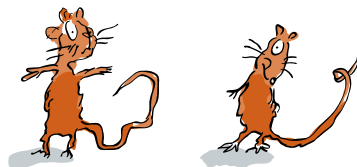

Dahl și Quent au format o pereche neobișnuită, cu Roald înalt și vorbăreț și Blake mic de statură și tăcut, însă cei doi s-au înțeles de minune. S-au întâlnit cu ocazia colaborării pentru *Marele Uriș Prietenos* și de atunci au rămas buni prieteni, iar Quentin a ilustrat toate cărțile scrise de Roald Dahl, cu excepția volumului *Minpins*.

Când termina o nouă poveste, Roald spunea chestii de genul „O să te distrezi cu asta!” sau „O să întâmpini probleme!”. Quentin nu știa absolut nimic despre subiect și personaje până când nu era gata manuscrisul. După ce făcea câteva schițe, le discuta cu Roald la Gipsy House. Roald Dahl își dorea cărți bogat ilustrate – pentru *Marele Uriș Prietenos*, de pildă, Quentin a realizat de două ori mai multe ilustrații decât stabiliseră inițial.

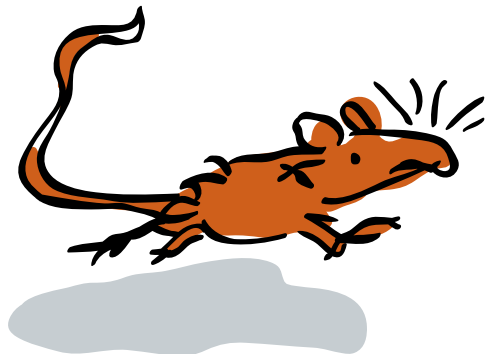

QUENTIN BLAKE s-a născut pe 16 decembrie 1932. Primele sale desene au fost publicate în revista de umor și satiră *Punch* când avea șaisprezece ani. A continuat să deseneze pentru revistele *Punch* și *The Spectator* și în 1960 a intrat în lumea cărților pentru copii realizând ilustrațiile pentru volumul *A Drink of Water* de John Yeoman. În afară de meseria de ilustrator, Quentin Blake a predat timp de douăzeci de ani la Royal College of Art. Începând din 1990, a curatori-at evenimente la National Gallery, British Library și Musée du Petit Palais din Paris. În ultimii ani a început să realizeze lucrări de mari dimensiuni pentru spitale și centre de îngrijire medicală din Marea Britanie și Franța.

QUENTIN BLAKE trebuie să aibă un raft foarte lung pentru toate premiile pe care le-a primit de-a lungul anilor. Cărțile sale au fost recompensate cu numeroase premii și distincții, printre care Whitbread Award, Kate Greenaway Medal, Emil/Kurt Maschler Award și premiul internațional Bologna Ragazzi. În 1999, a fost ales primul Children's Laureate of Great Britain. În 2002 a primit Premiul Hans Christian Andersen pentru ilustrație, în 2004 i s-a decernat titlul de Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, iar în 2007 a fost ridicat la rangul de Ofițer al aceluiași ordin.

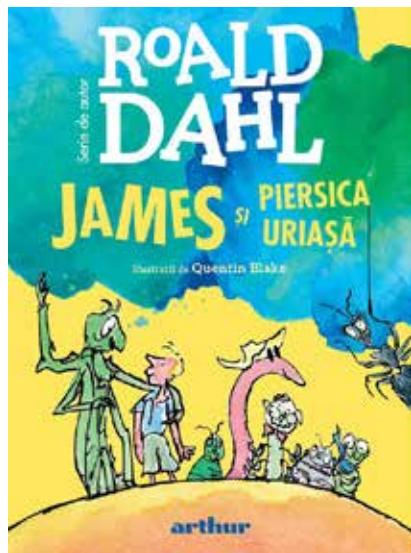
„Blake este mai mult decât genial. Este anarhic, moral, infinit subversiv, câteodată malițios, cu un ascuțit simț social, reținut când e cazul, exuberant de bogat în detalii când are chef de asta. Poate spune povești minunate fără un singur cuvânt, iar parteneriatul cu Roald Dahl a fost făcut în rai. Sau undeva. Ingeniozitatea diabolică a lui Dahl căpăta viață doar atunci când scria pentru copii. În colaborare cu Blake, se petrecea un soi de alchimie. N-am întâlnit vreun copil căruia să nu-i placă ilustrațiile lui Quentin Blake.” — Melanie McDonagh, *Daily Telegraph*

CĂRȚILE DE ROALD DAHL APĂRUTE LA EDITURA ARTHUR

JAMES ȘI PIERSICA URIAȘĂ

James and the Giant Peach • Publicat în 1961 • Premiul Massachusetts pentru literatură pentru copii, 1982 • Premiul Federației pentru literatură pentru copii, 1982 • Premiul New York Times Outstanding Books, 1983 • Traducere din limba engleză de Iulia Arsintescu • Traducerea versurilor de Florin Bican

Un uriaș rinocer scăpat de la Grădina Zoologică i-a mâncat pe părinții lui James într-o clipă. Și cum o nenorocire nu vine niciodată singură, James este trimis să locuiască împreună cu îngrozitoarele sale mătuși, Sponge și Spiker... Curând însă, în viața băiatului se va petrece un lucru minunat... Cu ajutorul câtorva

limbuțe fermecate de crocodil, va porni în cea mai grozavă călătorie, cu cel mai neașteptat mijloc de locomotie și în compania celor mai amuzanți și mai simpatici tovarăși de drum!

CHARLIE ȘI FABRICA DE CIOCOLATĂ

Charlie and the Chocolate Factory • Publicat în 1964 • ecranizată ca Willy Wonka & the Chocolate Factory (1971) și Charlie and the Chocolate Factory (2005) • Traducere din engleză de Christina Anghelina

Charlie Bucket este înnebunit după ciocolată, iar Willy Wonka, cel mai iscusit inventator din lume, de-

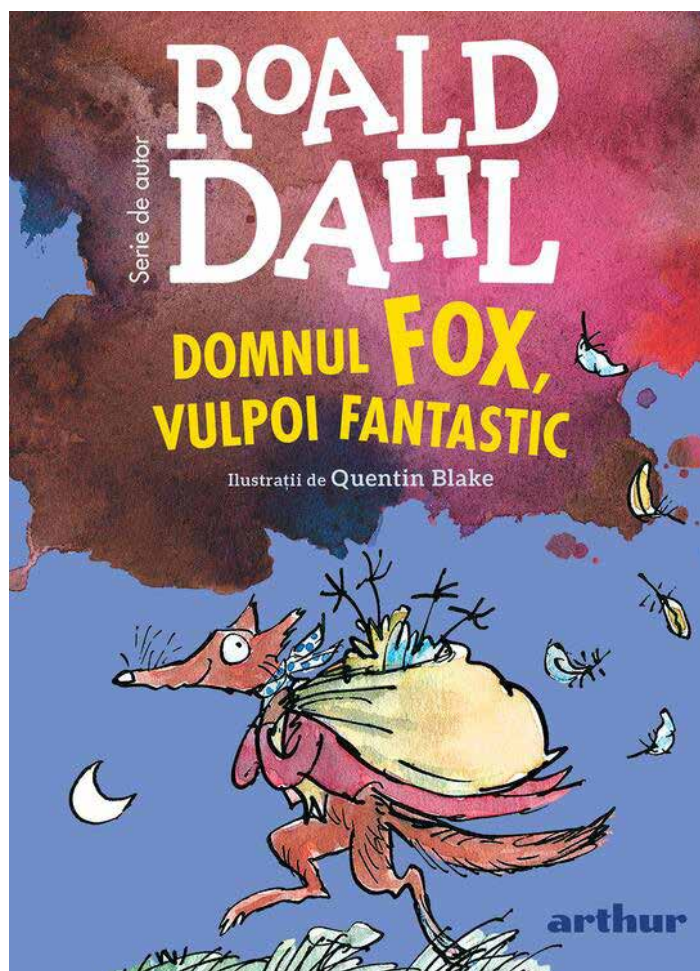
schide porțile uimitoarei sale fabrici de ciocolată pentru cinci copii norocoși. Bomboane care nu se termină niciodată, caramele magice, acadele-lampadar și un râu de ciocolată caldă, încântătoare. Charlie are nevoie de un singur Bilet de Aur și aceste dulciuri minunate ar putea fi toate ale lui.

DOMNUL FOX, VULPOI FANTASTIC

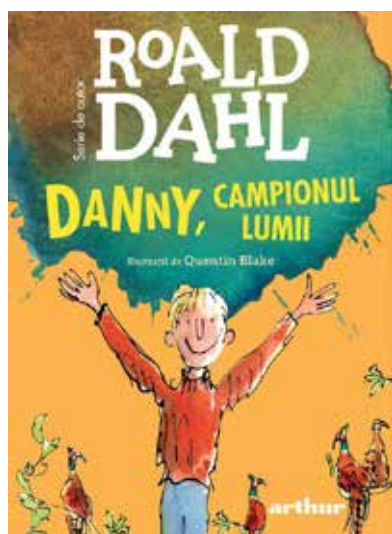
Fantastic Mr Fox • Publicat în 1970 • Traducere din engleză de Florin Bican

Domnul Fox iese în fiecare noapte și fură câte ceva de ale gurii de la trei fermieri tare nesuferiți. de la Boggis fură găini, de la Bunce, rațe și găște, iar de la Bean, curcani. Asta până când, exasperați, aceștia pun la cale un plan ca să-l scoată pe vulpoi din vizuină. Însă fermierii nu știu cât de fantastic este domnul Fox și de câte este în stare să își apere familia.

DANNY, CAMPIONUL LUMII

Danny, the Champion of the World • Publicat în 1975
• Traducere din engleză de Adrian Oțoiu • ecranizat în 1989

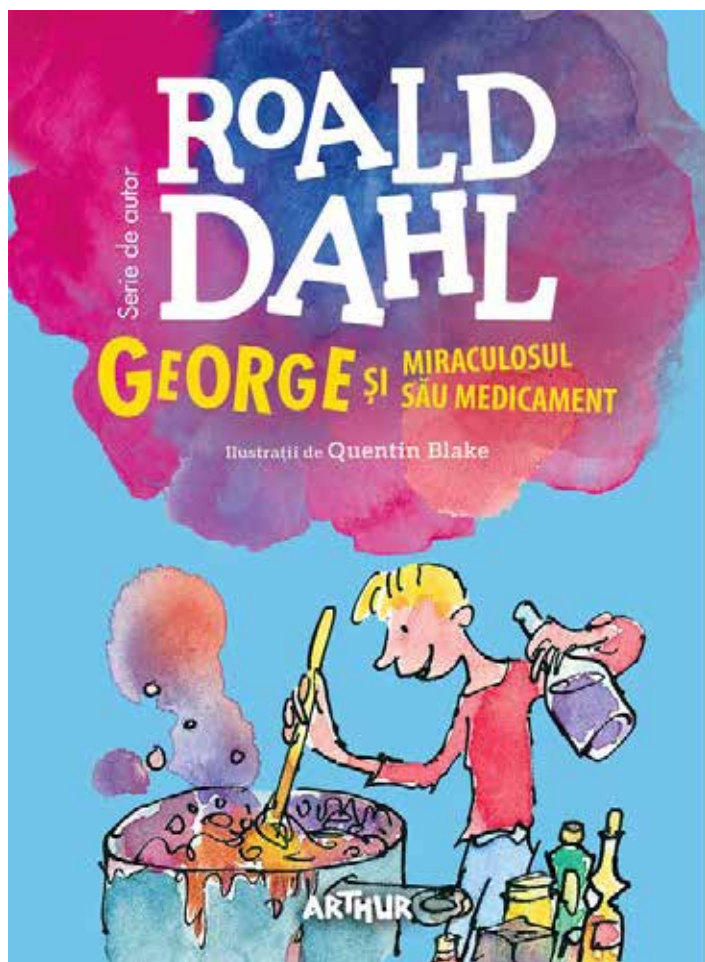

Danny este un băiat norocos: tatăl lui îi spune povești în fiecare seară, îi construiește zmeie și lampioane, îl învață să repare mașini... Este cel mai minunat și mai aventuros tată pe care și l-ar putea dori un băiat, dar are un secret periculos, care le-ar putea aduce multe necazuri. Și, odată ce-i descoperă secretul, Danny pune și el umărul la sabotarea celui mai antipatic om din ținut.

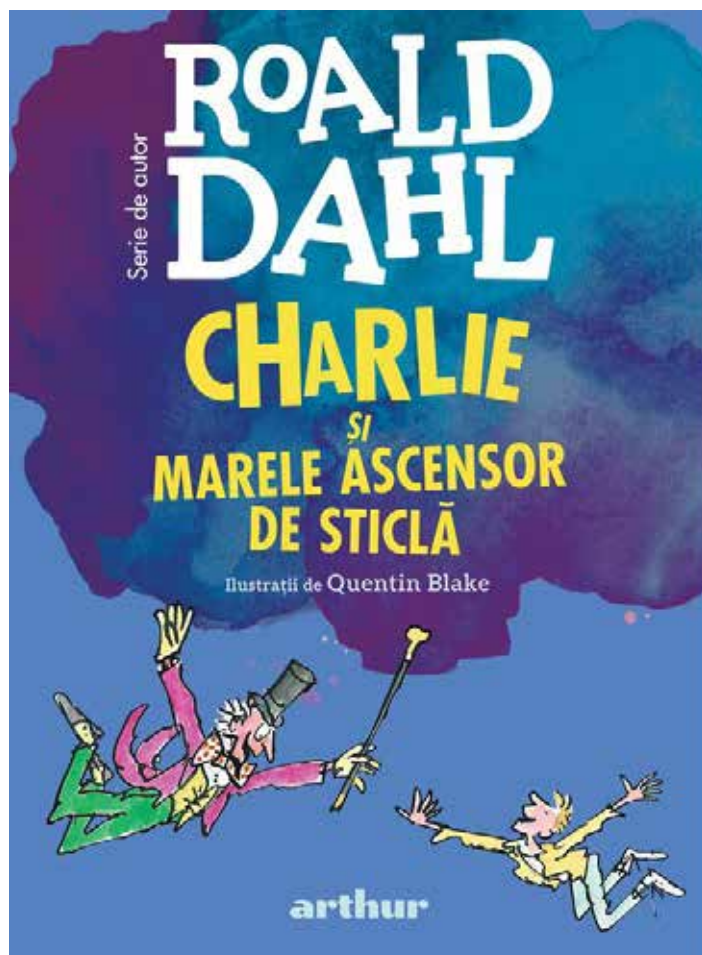
GEORGE ȘI MIRACULOSUL SĂU MEDICAMENT

George's Marvellous Medicine • Publicat în 1981 • Traducere din engleză de Florin Bican

George găsește o cale pentru a-și transforma bunica cea rea într-una bună. Într-o zi, George rămâne singur acasă cu bunica lui, o zgripturoaică îngrozitoare, care nu-i zâmbește și nu se joacă niciodată cu el. Așa îi vine

CHARLIE ȘI MARELE ASCENSOR DE STICLĂ

Charlie and the Great Glass Elevator • Publicat în 1973 • Traducere din limba engleză de Christina Anghelina

Continuarea romanului *Charlie și Fabrica de Ciocolată*.

Charlie a câștigat fabrica de ciocolată a domnului Wonka, dar aventurile prin care trece alături de bizarul personaj și de ciudata sa familie nu sunt nici pe departe încheiate. Cu toții sunt pasagerii Marelui Ascensor de Sticlă, mașinărie care-i va purta într-o fabuloasă călătorie prin spațiul cosmic. Spre final, cei trei bunici ținuiți la pat vor suferi niște transformări deopotrivă uluitoare și pline de haz.

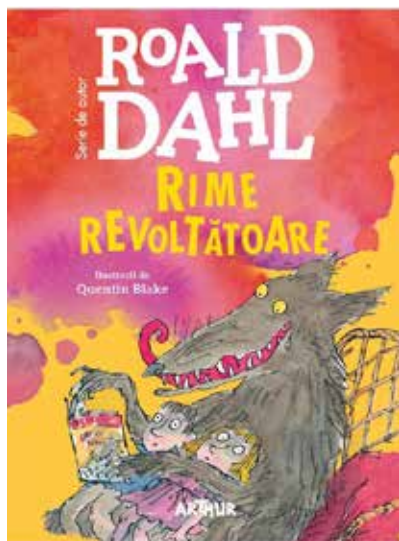
Peste toate acestea, confruntarea cu niște creaturi înfricoșătoare, o călătorie în măruntaiele pământului și o întâlnire cu niște șefi de stat de tot râsul vă vor face să citiți pe nerăsuflăte acest al doilea volum al seriei.

RIME REVOLTĂTOARE

Revolting Rhymes • Publicat în 1982 • Traducere din engleză de Florin Bican

Basmele noastre preferate, spuse în versuri de marele Roald Dahl și desăvârșite cu întorsături năraș de poznașe. Dacă ați crezut cumva că Cenușăreasa se

mărită cu prințul și trăiește fericită până la adânci bătrâneți, o să aveți o surpriză... „Cenușăreasa“, „Jack și vrejul de fasole“, „Albă-ca-zăpada și cei șapte pitici“, „Bucle de aur și cei trei ursuleți“, „Scufița roșie“ și „Cei trei purceluși“, toate apar în *Rime revoltătoare* de Roald Dahl.

MARELE URIAȘ PRIETENOS

The BFG • Publicat în 1982 • Traducere din limba engleză de Alexandra Columban • ecranizat în 1989 ca film animat •

În toiul nopții, micuța Sophie este înșfăcată din patul ei de un uriaș, iar primul ei gând este că va păți ceva rău. Dar uriașul cu ochi scânteietori nu face decât să o ducă în peștera lui, unde, cu felul lui împleticit de a vor-

bi, i se prezintă: „Eu este singurul uriaș cumsecade și zăpăcit din tot Tărâmul Uriașilor. Eu este Marele Uriaș Prietenos. Eu este Marele Uriaș Prietenos.” Ba mai mult, Sophie află că Marele Uriaș Prietenos are o îndeletnicire nobilă și misterioasă: colecționează vise pe care le suflă în urechile copiilor adormiți.

În scurt timp însă puterile lui Marele Uriaș Prietenos vor fi puse la încercare, când Sophie și noul ei prieten vor încerca să-i oprească pe uriașii mâncători de oameni. Îndrăzneța misiune, la care va participa însăși regi-na Angliei, îi va ține pe cititori cu sufletul la gură și le va stârni deopotrivă hohote copioase de râs.

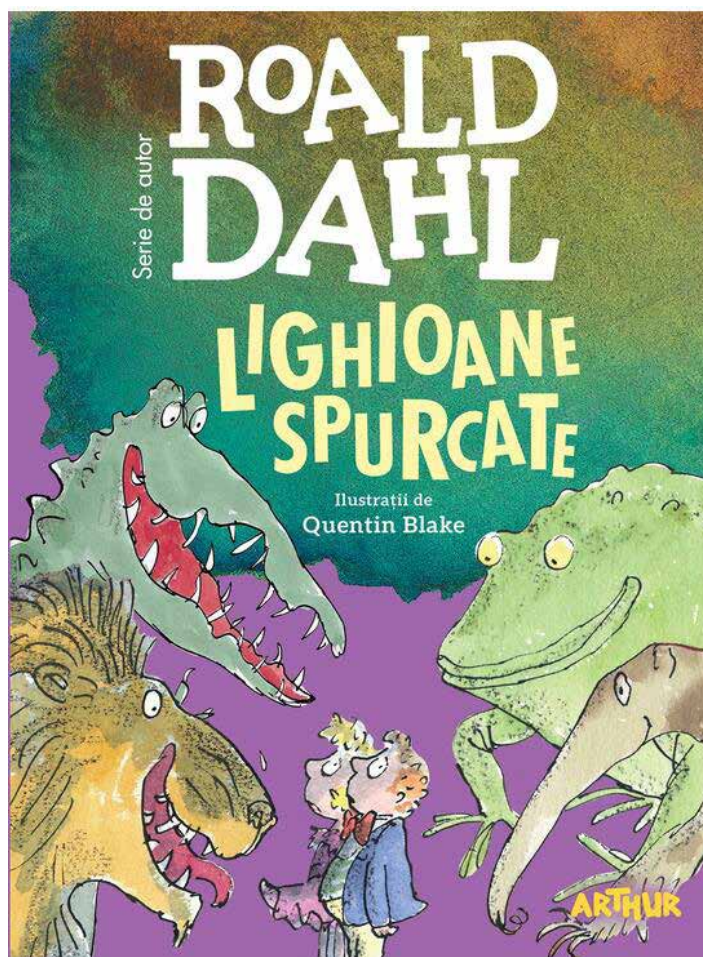
LIGHIOANE SPURCATE

Dirty Beasts • Publicat în 1983 • Traducere din engleză de Florin Bican

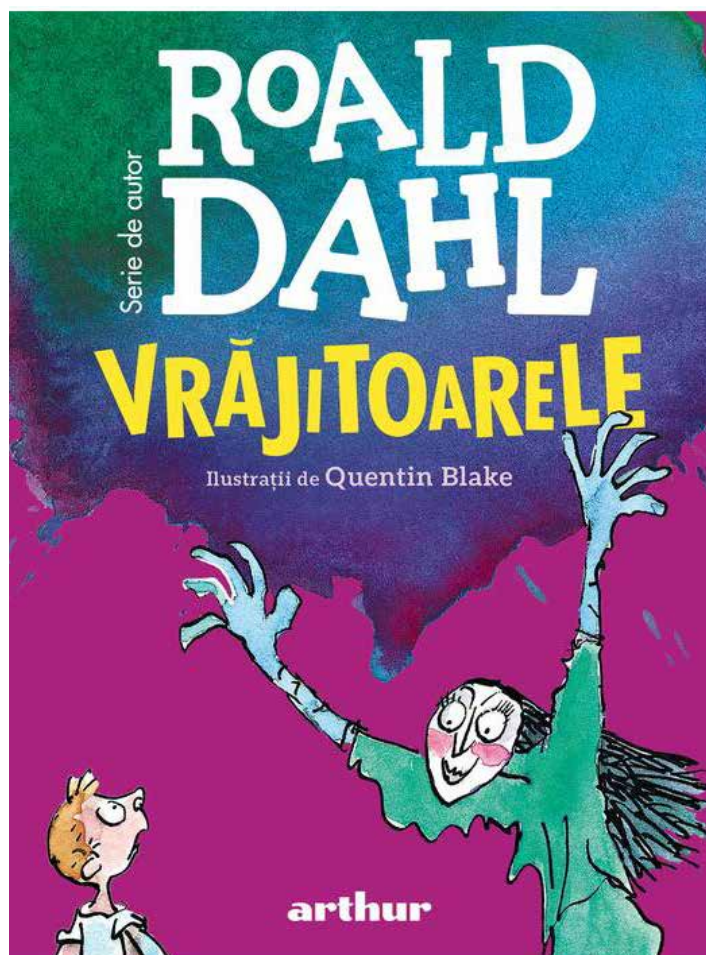
Umorul poznaș al lui Roald Dahl strălucește în această colecție de poezii despre animale misterioase și malițioase. De la scorpionul Ciup la crocodilul Crocky-Wock, animalele lui Dahl sunt de-a dreptul caraghioase. Un porc deștept cu un plan groaznic de salvare a propriului șorici și un furnicar cu o poftă de mâncare impresionantă se numără printre personajele create de Dahl în aceste versuri fără vârstă.

„Îi va face pe cititori să scoată un «câh» răsunător. Altfel spus, copiii o să adore cartea asta.” — *Children's Book Review Service*

„Minunat de amuzantă și ironică, în cel mai înalt grad demnă de atenția oricărui fan, tânăr sau bătrân, al lui Roald Dahl.” — *Fantasy Book Review*

VRĂJITOARELE

The Witches • Publicat în 1983 • Traducere din limba engleză de Adrian Oțoiu • ecranizat în 1990 și 2020

Roald Dahl ne spune povestea amuzantă a unui băiețel de șapte ani care dă nas în nas cu un grup de vrăjitoare.

În povești, ele poartă pălării negre caraghioase și zboară pe măști. În viața reală, vrăjitoarele nu se deosebesc cu nimic de femeile obișnuite. Se îmbracă în haine obișnuite, locuiesc în case obișnuite și au slujbe obișnuite. Și nu sunt niciodată prinse.

Eroul nostru află însă că vrăjitoarele adevărate urăsc copiii și complotul acestora pune în pericol viața puștilor din întreaga lume. Ajutat de bunica lui, personajul lui Roald Dahl pornește la o vânătoare de vrăjitoare în toată regula, încercând să le demaște, înainte să fie prea târziu.

MATILDA

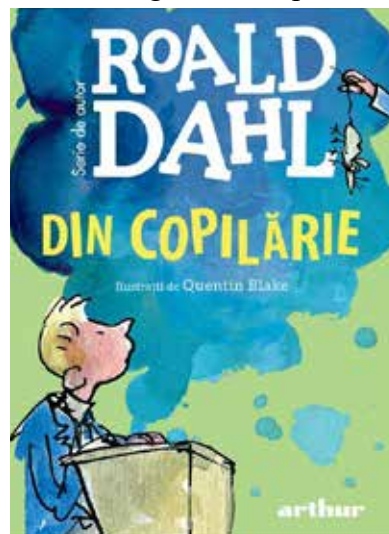
Matilda • Publicat în 1988 • Traducere din limba engleză de Christina Anghelina • Ecranizat în 1996

o părere mai bună despre micuța pasionată de lectură. Dar Matilda nu e chiar singură. Domnișoara Honey, învățătoarea ei, știe că fetița e un geniu și că ascunde câțiva ași în mânecă.

DIN COPILĂRIE

Boy: Tales of Childhood • Publicat în 1984 • Traducere din engleză de Ciprian Jeler

„O autobiografie este o carte pe care cineva o scrie despre propria sa viață și, de obicei, este plină de tot felul de detalii plictisitoare. Aceasta nu este o autobiografie.”

Toți oamenii mari au fost cândva copii. Precis, chiar și marii scriitori. Și din copilăria lor nu au lipsit poznele, nici trăirile intense, nici faptele de curaj.

Au avut emoții, lupte și frici. Au stat cu inima cât un purice. Și tuturor li se întâmplă lucruri pe care nu le uită niciodată. Lucruri care le conturează viața și care îi fac eroii de mai târziu. Sau chiar de atunci.

Cartea aceasta nu este nicidecum o autobiografie, după cum spune chiar Roald Dahl. Ci un cumul de amintiri: „Aceasta nu este o autobiografie. Nu mi-aș scrie niciodată propria istorie... Mi s-au întâmplat câteva lucruri pe care nu le-am uitat niciodată... Unele sunt amuzante. Unele sunt dureroase. Unele sunt neplăcute. Bănuiesc că de aceea mi le-am amintit întotdeauna atât de viu. Toate sunt adevărate.” „Roald Dahl este un om ale cărui povești sunt meșterite cu talent pur și cea doză specială de excentricitate cu care foarte puțini dintre noi am fost binecuvântați.” — *The Guardian*

CE SPUN CELEBRITĂȚILE DESPRE ROALD DAHL

Roald Dahl și Walt Disney în 1942 – i-a adus împreună colaborarea la filmul de animație „The Gremlins”, bazat pe o povestire scrisă de Roald, despre experiențele sale ca pilot în Royal Air Force (RAF)

Cartea favorită a lui Steven Spielberg este *Marele Uriaș Prietenos* (The BFG), pe care a ecranizat-o în 2016. „Am găsit cartea într-o librărie în timp ce căutam povești pe care să le citesc copiilor mei. Primul meu băiat s-a născut în 1985, iar cartea apăruse în 1982. E despre două suflete orfane; Sophie e îngrozită la început de Marele Uriaș Prietenos, dar apoi începe să înțeleagă că, dincolo de statura lui gigantică și de urechile lui imense, se află o inimă bună.”

Când Tim Burton a contactat-o pe văduva lui Roald Dahl pentru a-i spune că își dorește să ecranizeze *James și piersica uriașă*, Liccy Dahl l-a întrebat de ce vrea să o facă. Răspunsul regizorului a perfectat afacerea: „E singura poveste care mi-a dat speranță când eram mic.”

Danny De Vito este un mare fan al lui Roald Dahl. Pentru a se asigura că va face o treabă perfectă, regizorul filmului *Matilda* (1996) asculta în fiecare zi, în drum spre platoul de filmare, înregistrarea cu Roald Dahl citind *Domnul Fox, vulpoi fantastic*.

CITATE MEMORABILE

DACĂ VREI SĂ-ȚI AMINTEȘTI CUM
E VIAȚA ÎNTR-O LUME DE COPIL,
TREBUIE SĂ TE AȘEZI PE GENUNCHI
ȘI PALME ȘI SĂ TRĂIEȘTI AȘA TIMP
DE O SĂPTĂMÂNĂ.
CEI CARE NU CRED ÎN MAGIE NU O
VOR GĂSI NICIODATĂ.
DACĂ AI GÂNDURI POZITIVE,
ACESTEA VOR STRĂLUCI PE FAȚA TA
PRECUM RAZELE DE SOARE.

ROALD DAHL

— Eu speră că tu mă vei ierta, începu el, dacă eu
îți spune că omleșii se crede foarte isteți, când de fapt
ei nu-i deloc așa. Aproape toți este niște papă-lapte și
bârâie-trâu.

— Poftim? se revoltă Sophie.

— Problema omleșilor, continuă Marele Uriaș Prietenos, este că ei refuză categoric să creadă în orice, atâta timp cât ei nu vede cu propriii lor bulbuci.

MARELE URIAȘ PRIETENOS,
traducere de Alexandra Columban)

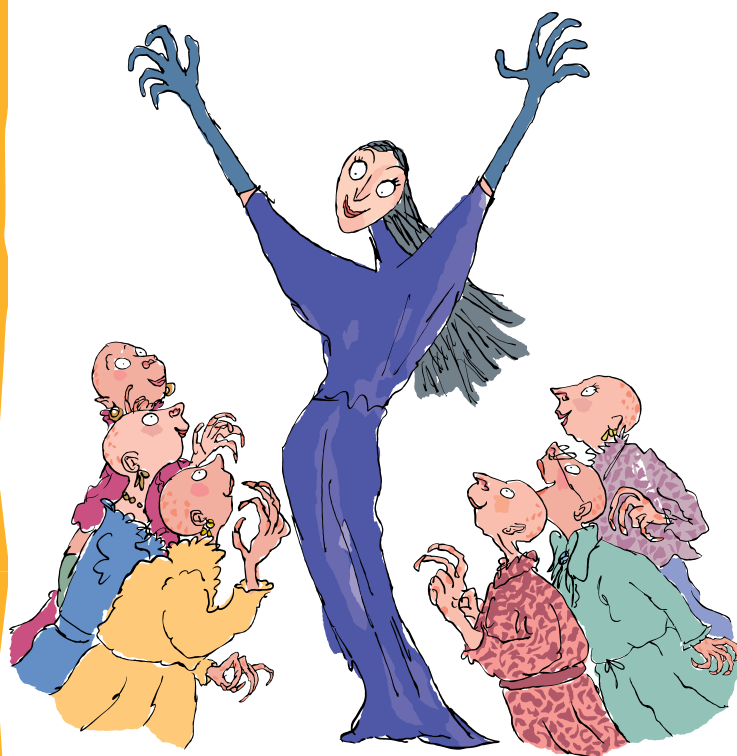

— Guma aceasta de mestecat, explică Willy Wonka, este ultima mea invenție - și probabil cea mai grozavă dintre toate. Practic, e cât o masă întreagă. Lama de gumă pe care o vedeți acolo poate înlocui o cină cu trei feluri de mâncare.

— Ce prostie mai e și asta? întrebă unul dintre tați.

— Stimate domn, strigă domnul Wonka, lumea nu va mai fi la fel după ce va ieși pe piață această gumă de mestecat. Se va termina cu gătitul și cu orele petrecute la bucătărie. N-o să mai fie nevoie de marketing, de magazine de alimente, de măcelari sau de brutari. Ne vom servi masa fără cuțite sau furculițe. Nu vom mai avea nevoie de farfurii! Nimeni nu va mai trebui să spele vasele! Nu! Doar o lamă de gumă magică Wonka și gata - micul dejun, prânzul și cina sunt servite!

CHARLIE ȘI FABRICA DE CIOCOLATĂ,
traducere de Christina Anghelina

— Ce alte semne trebuie să mai caut ca să recunosc o vrăjitoare?

— Să te uiți la nările lor, m-a învățat bunica. Vrăjitoarele au nări ceva mai mari decât oamenii obișnuți. Iar marginea nărilor e rozalie și curbată, ca muchia unor scoici.

— Și de ce au ele așa nări mari? am întrebat.

— Ca să miroasă mai bine cu ele, a răspuns bunica. O vrăjitoare adevărată are un simț al mirosului uluitor. Într-o noapte neagră ca smoala, e în stare să adulmece un copil de pe cealaltă parte a străzii.

— Pe mine n-ar putea să mă miroasă, am spus eu. Tocmai am făcut baie.

— Ba da, ba da, te-ar mirosi. Cu cât ești mai curat, cu atât mai tare miroși pentru o vrăjitoare.

— Nu zău! m-am minunat eu.

— Pentru vrăjitoare, un copil absolut curat emite cea mai înfiorătoare duhoare, a zis bunica. Și deci, cu cât ești mai murdar, cu atât miroși mai puțin.

VRĂJITOARELE,

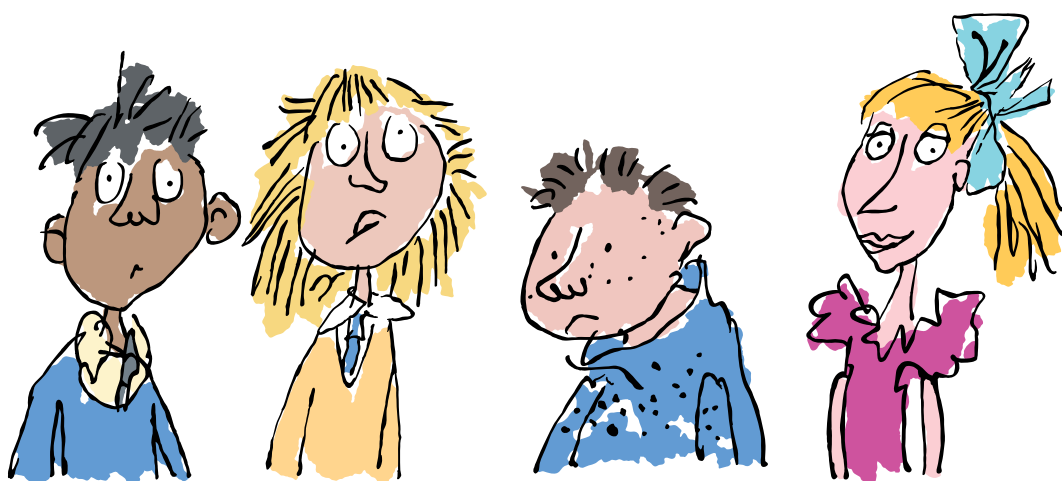
traducere de Adrian Oțoiu

Dacă nu l-ați cunoscut bine, ați putea crede că era un om serios și sever. Nici vorbă. De fapt, era un om al naibii de nostim. Părea așa de serios pentru că nu zâmbea niciodată cu gura. El zâmbea numai cu ochii. (...) Îmi părea bine că tata era un zâmbăreț-din-ochi. Însemna că nu-mi zâmbea niciodată prefăcut, pentru că e imposibil să faci să-ți sclipească ochii dacă nu te simți tu însuși sclipitor. Zâmbetul-cu-gura e altă mâncare de pește. Poți să te prefaci oricând că zâmbești-cu-gura doar mișcându-ți buzele. Am descoperit că un zâmbet-cu-gura adevărat e însoțit întotdeauna de un zâmbet-din-ochi. Așa că fiți atenți când cineva vă zâmbește doar cu gura, dar ochii îi rămân nemișcați. Atunci sigur e o prefăcătorie.

DANNY, CAMPIONUL LUMII,

traducere de Adrian Oțoiu

— Dar cum ar putea câțiva pescăruși, întrebă Maestrul Greierini, să ridice în aer ceva atât de mare ca piersica, și pe noi pe deasupra? Ne-ar trebui câteva sute... poate câteva mii...

— Sunt nenumărați pescăruși, răspunse James. Uitați-vă și voi! Probabil că ne trebuie patru sute, cinci sute, șase sute... poate chiar o mie. Nu știu. Îi voi înhăma pe rând la codița piersicii, până când vor fi destui ca să ne ridice. Până la urmă ne vor ridica. La fel se întâmplă și cu baloanele. Dacă îi dai cuiva să țină destule baloane, cu adevărat destule, până la urmă se va ridica în aer.

JAMES ȘI PIERSICA URIAȘĂ,
traducere de Iulia Arsintescu

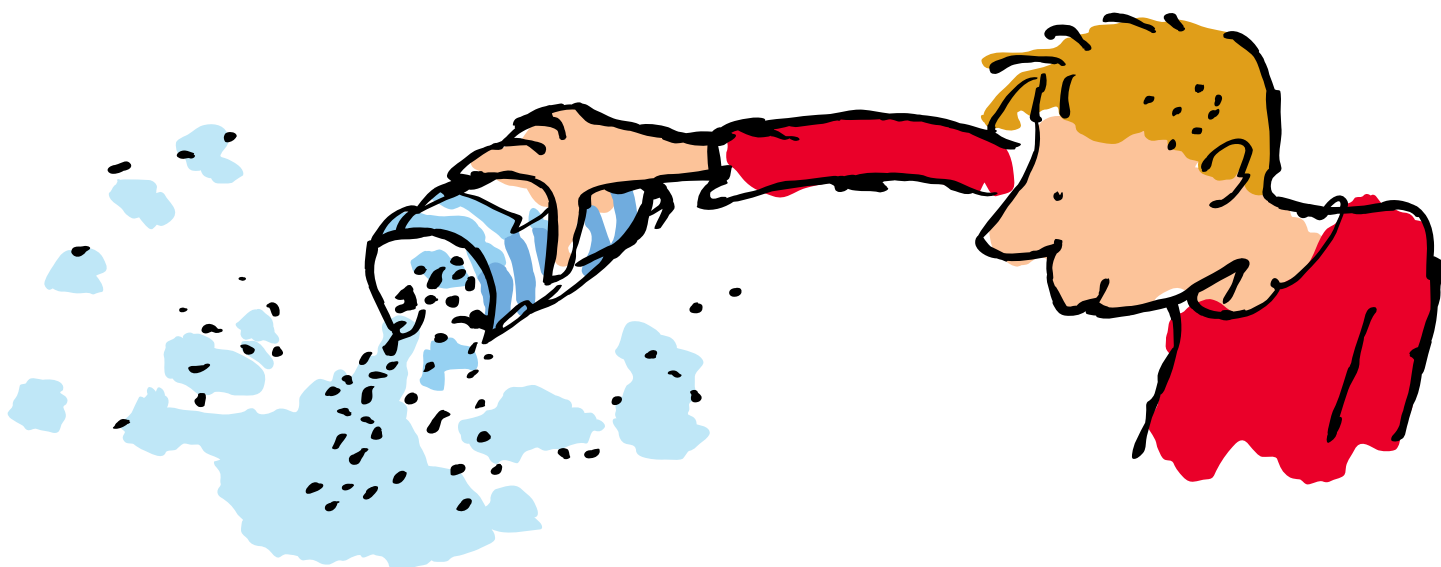
Se întâmplă un lucru curios cu părinții. Indiferent cât de nesuferiți și prost-crescuți ar fi copiii lor, ei își închiuie mereu că sunt cei mai grozavi copii din lume.

Unii merg chiar mai departe. Sunt așa de orbiți de adorația pe care i-o poartă copilului, încât ajung să-l creadă un geniu.

Nu că ar fi ceva greșit în asta, firește. Așa sunt oamenii croiți din fire. Dar sunt momente când acești părinți se trezesc să-și ridice în slăvi odorul chiar în fața ta – care-l știi ca pe-un cal breaz. Ei, atunci mai că-ți vine să strigi: „Aduceți-mi un lighean! Vomit!”

MATILDA,
traducere de Christina Anghelina

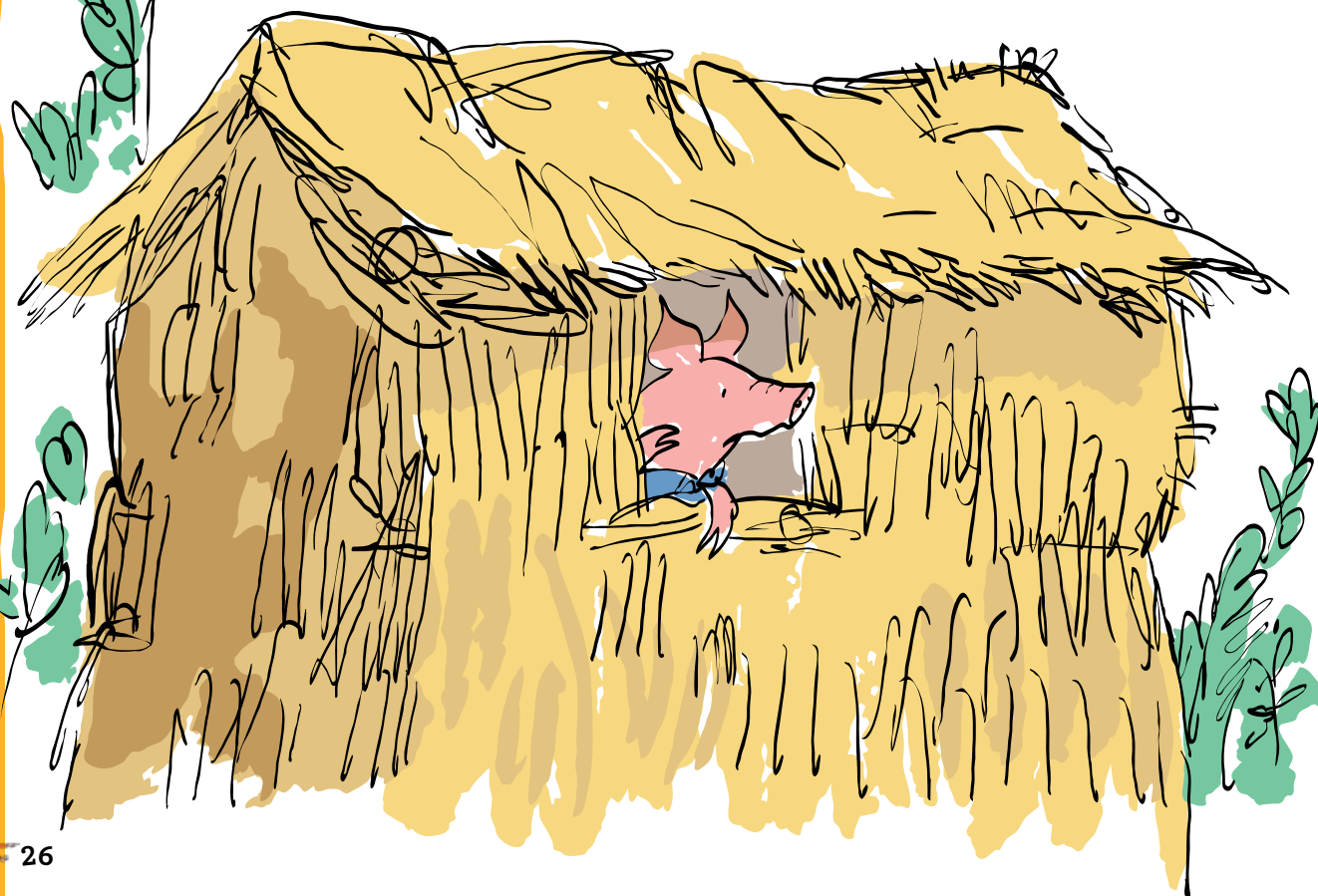
— Acu', îşi făcu George socoteala, medicamentul bunicii e maro. Aşa că şi medicamentul meu trebuie să fie maro – altfel, s-ar putea să se prindă.

Cea mai bună metodă de a-l colora, hotărî el, ar fi cu CREMĂ DE GHETE MARO. Pe cutia cea mare pe care o alesese scria MARO-ÎNCHIS. Excelent!

GEORGE ŞI MIRACULOSUL SĂU MEDICAMENT, traducere de Florin Bican

Mai mult decât oricare alt animal pe lume
Mie îmi place porcul. Pe bune, nu fac glume.
Căci porcul este nobil şi foarte înţelept,
Curtenitor din fire. Dar, uneori, e drept,
Există şi excepţii, precum se va vedea:
Găseşti câte un porc ce-i idiot sadea.
De pildă, voi ce-aţi zice, dacă, făcând o tură
Printr-o pădure deasă (natură-n stare pură),
Aţi întâlni acolo o astfel de trăsnaie:
Un porc ce-şi construieşte un adăpost de PAIE!

„CEI TREI PURCELUŞI”, RIME REVOLTĂTOARE, traducere de Florin Bican

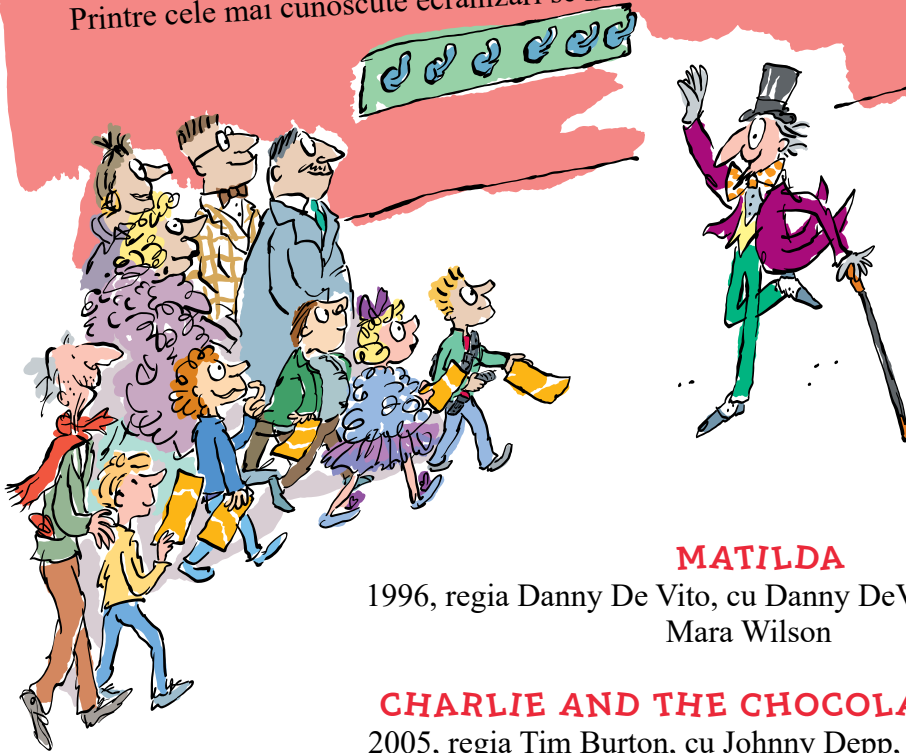
CINEMATOGRAFIE

Pe IMDB, Dahl este listat cu 87 de producții audio și cinematografice care s-au inspirat din scrierile sale, de la proză scurtă la cărțile pentru copii. De pildă, povestirile din volumul *Țoc țoc* au stat la baza serialului *Tales of the Unexpected*, filmat în anii '80.

Charlie și fabrica de ciocolată, *Matilda*, *Marele Uriș Prietenos* și *Vrăjitoarele* au avut parte de mai multe ecranizări de-a lungul ultimelor trei decenii. În acest moment se filmează o adaptare cinematografică a popularului musical *Matilda*, o mini-serie de televiziune pornind de la *Charlie și fabrica de ciocolată* și o producție originală care recrează tinerețea lui Willy Wonka și contextul în care i-a întâlnit pe omuleții Oompa-Loompa, plecând de la personajele și poveștile imaginate de Roald Dahl.

(Trebuie menționat că, deși a scris scenariul pentru filmul *Willy Wonka & the Chocolate Factory*, lansat în 1971, lui Dahl i-a dispăcut teribil filmul, în ciuda faptului că a avut încasări mari.)

Printre cele mai cunoscute ecranizări se numără:

MATILDA

1996, regia Danny De Vito, cu Danny DeVito, Rhea Perlman, Mara Wilson

CHARLIE AND THE CHOCOLATE FACTORY

2005, regia Tim Burton, cu Johnny Depp, Freddie Highmore, David Kelly

FANTASTIC MR. FOX

2009, film de animație regizat de Wes Anderson, cu vocile lui George Clooney, Meryl Streep, Bill Murray

THE BFG

2016, regia Steven Spielberg, cu Mark Rylance, Ruby Barnhill, Penelope Wilton

VRĂJITOARELE

2020, regia Robert Zemeckis, cu Anne Hathaway, Octavia Spencer, Stanley Tucci

JAMES ȘI PIERSICA URIAȘĂ

1996, Regia Henry Selick, cu Paul Terry, Miriam Margolyes, Joanna Lumley

QUIZ

1. DE CE O IA MARELE URIAȘ PRIETENOS PE SOPHIE DIN PAT ȘI FUGE CU EA?

A. Pentru că, din moment ce l-a văzut, va spune și altor omleți despre existența lui și va începe o mare vânatoare de uriași;

B. Pentru că vrea să o ducă la bârlogul lui și să o mănânce în tihnă;

C. Pentru că Sophie are niște vise foarte interesante și Marele Uriaș Prietenos vrea să i le studieze.

2. CUM ARATĂ ȘI CUM SE COMPORTĂ OMULEȚII OOMPA-LOOMPA?

A. Sunt înalți și subțiri, sughiță toată ziua și se deplasează cu spatele;

B. Sunt bondoci și grăsuți, chelioși și foarte tăcuți;

C. Sunt de mărimea unei păpuși, au păr lung și caraghios, adoră să cânte și să danseze.

3. CUM POȚI DEOSEBI O VRĂJITOARE DE O FEMEIE OBIȘNUITĂ?

A. Șchioapătă cu piciorul stâng și nu clipește nicio dată;

B. Poartă întotdeauna mănuși albe și o perucă clasa-ntâi sub care-și ascunde chelia;

C. Este știrbă și gura îi duhnește înfiorător.

4. CUM ARĂTA CREATURA DIN LIFT DE CARE S-A SPERAT BUNICA JOSEPHINE?

A. Un ou enorm, cam de înălțimea unui copil, acoperit cu o piele maroniu-verzuie încrețită și umedă;

B. Un marțian fosforescent, cu lasere violacee ieșind prin cei patru ochi dispuși pe laterala capului în formă de pară;

C. Un gândac negru și gras, înalt până în tavan, cu 12 picioroange terminate cu clești.

5. DE CE NU ÎL TRIMITE TATĂL LA ȘCOALĂ PE DANNY CÂND ACESTA ÎMPLINEȘTE CINCI ANI?

A. Pentru că nu există școală în zona unde locuiesc cei doi;

B. Pentru că tatăl lui Danny crede că școala este inutilă;

C. Pentru că vrea să îl învețe să fie un mecanic grozav.

6. CUM LUPTĂ FERMIERII CONTRA DOMNULUI FOX?

A. Cheamă hingherii pentru a prinde familia de vulpi;

B. Vor să îl captureze ei și să îl vândă la Grădina Zoologică;

C. Încercuiesc baza dealului cu angajații de la fermă și păzesc intrarea în vizuină.

7. CUM ÎL CHEAMĂ PE BĂIATUL DIN CLASA MATILDEI CARE E OBLIGAT DE DOMNIȘOARA TRUNCHBULL SĂ MÂNÂNCĂ TORTUL GIGANTIC?

A. Bruce Bogtrotter;

B. Freddie Frogfiddle;

C. Timothy Trogglehumper.

8. CUM ARATĂ BUNICA LUI GEORGE?

A. Este o doamnă slăbuță și delicată, cu ochi albaștri, visători;

B. Are dinții maronii și o guriță crâmpoțită ca un poponeț de câțel;

C. Este înaltă și plinuță, cu obraji rumeni și un zâmbet ștrengar în colțul ochilor.

9. CE FAC OAMENII DIN NORI CÂND JAMES ÎI VEDE PENTRU PRIMA OARĂ?

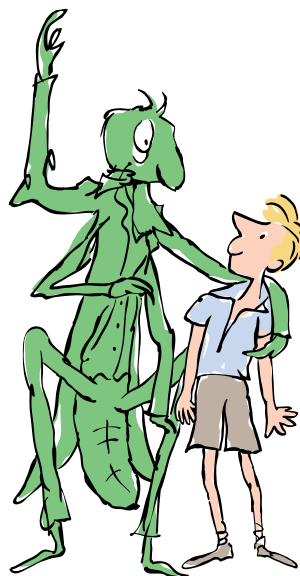
A. Pictează un curcubeu;

B. Aruncă grindină peste lumea de jos;

C. Bat din tobele de furtună.

1 A - 2 C - 3 B - 4 A - 5 C - 6 C - 7 C - 8 B - 9 B

RĂSPUNSURILE CORECTE:

DIȚIONAR A-Z - ROALD DAHL

AVION

Roald Dahl a pilotat avioane de luptă în al Doilea Război Mondial, ca membru al RAF (Royal Air Force). A zburat în Deșertul Libian, în Grecia, în Palestina, în Siria, în Irak și în Egipt. Zborul de pe 19 septembrie 1940 era cât pe ce să-l coste viața: trimis într-o locație greșită, Dahl a rămas fără combustibil și a aterizat forțat în deșert, aparatul de zbor a fost distrus, iar autorul s-a ales cu capul fracturat și orbire temporară. A reușit totuși să iasă din epava în flăcări și să se salveze. Despre această experiență a scris pe larg în prima sa povestire, „Shot Down Over Libya”, apărută în The Saturday Evening Post în 1942.

BIBLIOTECA

În cărțile lui Dahl se regăsesc multe scene și personaje din Great Missenden, satul unde autorul a locuit începând cu 1954, când a achiziționat Gipsy House. De pildă, biblioteca domnișoarei Phelps din *Matilda* a fost inspirată de biblioteca din sat. Însă relația autorului cu bibliotecarii nu a fost întotdeauna armonioasă. Câteva biblioteci au interzis cartea *Vrăjitoarele*, pe motiv că ar fi o poveste misogină.

CIOCOLATĂ

Roald Dahl adora ciocolata. În perioada în care a stat la internatul școlii Repton, el și colegii lui au testat noile arome produse de Cadbury. Firma le trimitea elevilor – „unii dintre cei mai buni experți în ciocolate din lume” – cutii cu douăsprezece batoane de ciocolată, noi invenții ale fabricii, și o foaie de hârtie pe care degustătorii urmau să treacă note și observații. Această experiență l-a făcut să viseze că, într-o bună zi, va inventa un baton de ciocolată atât de grozav, încât îl va impresiona pe însuși proprietarul fabricii – și, bineînțeles, a fost una din principalele surse de inspirație pentru *Charlie și Fabrica de Ciocolată*.

Foto: Din copilărie, Roald Dahl

DANNY, CAMPIONUL LUMII

Povestea a apărut inițial în 1959, în The New Yorker Magazine, sub forma unei proze scurte pentru adulți intitulată „Campionul lumii” (în limba română se regăsește în volumul *Țoc țoc*, Editura Art, 2019, traducere de Roxana Tocilescu). Cincisprezece ani mai

târziu, s-a transformat într-una dintre cele mai îndrăgite povești pentru copii ale lui Dahl. Acțiunea se petrece în Great Missenden și, dintre toate cărțile autorului, are cele mai multe referințe la viața sa reală.

ESIO TROT

A fost ultima carte publicată în timpul vieții sale, în ianuarie 1990. Titlul aparent fără sens este de fapt cuvântul „tortoise” (testoasă) scris invers. Cu un stil atipic pentru Dahl, povestea urmărește un bătrân singuratic care încearcă să se apropie de femeia pe care o iubește de la distanță.

FINALURI

Dintre toate poveștile lui Roald Dahl, cel mai controversat final îi aparține cărții *Vrăjitoarele*. De altfel, ecranizarea din 1990, în regia lui Nicolas Roeg, a modificat radical finalul, fapt care l-a revoltat pe autor. Noua adaptare cinematografică a lui Robert Zemeckis, lansată în 2020, vine cu câteva modificări, dar urmărește fidel punctele importante ale cărții, inclusiv ceea ce se întâmplă la final cu protagonistul.

GOBBLEFUNK

O colecție de cuvinte originale pe care Roald Dahl le-a inventat în timp ce lucra la *Marele Uriș Prietenos*. În total sunt 283 de termeni, însă nu toți au intrat în versiunea finală a cărții.

HOLLYWOOD

Prima soție a lui Roald Dahl a fost actrița Patricia Neal, care a câștigat un Oscar pentru rolul din filmul *Hud* (1963), în care a jucat alături de Paul Newman. Patricia și Roald au fost căsătoriți timp de treizeci de ani și au avut împreună cinci copii. Când soția s-a îmbolnăvit grav în timp ce juca într-o producție de la Hollywood, Roald și-a mutat familia înapoi în Anglia și a pus bazele unei terapii care a ajutat-o pe Patricia să se recupereze complet.

Foto: roalddahlfacts.com

INVENȚII

Roald Dahl nu a inventat doar cuvinte, ci și lucruri practice. Când fiul său, Theo, a fost rănit într-un accident la numai patru luni, Roald a creat împreună cu un medic o valvă specială pentru drenarea lichidului din creier, cunoscută drept „Wade-Dahl-Till” sau WDT, care a ajutat apoi mii de copii din întreaga lume. Iar cât privește invențiile ingenioase, iată metoda lui Dahl pentru a lărgi pantofii prea strâmți: în interiorul lor se introduc pungi de plastic umplute cu apă și se țin cel puțin o zi la congelator. Pungile se măresc pe măsură ce se formează gheața, iar pantofii se întind!

JAMES ȘI PIERȘICA URIAȘĂ

Știați că era cât pe ce să se numească *James* și *Cireașa Uriășă*? În cele din urmă, Roald a optat pentru o pierșică – un fruct „mai drăguț, mai mare și mai plescăitor decât o cireașă”. Din cauza conținutului ușor macabru și înspăimântător, cartea a devenit o țintă predilectă a cenzorilor. În schimb, romancierul Bret Easton Ellis a numit-o povestea sa preferată din copilărie, care i-a schimbat percepția asupra lumii.

KROKAN

O delicatessă norvegiană, unul din deserturile favorite ale lui Dahl, pe care îl descrie în volumul *Din copilărie*: „Un nemaipomenit munte stâncos de înghețată de casă era adus la masă. În ea erau mii de fulgi mici și tari de caramelle arse (norvegienii îi numesc *krokan*) și, prin urmare, nu se topea în gura ta ca înghețata obișnuită. O mestecai și făcea cranț-cranț, iar gustul era unul la care visai zile întregi după aceea.”

LLANDAFF CATHEDRAL SCHOOL

În perioada când Roald a frecventat școala Llandaff Cathedral (mai precis, între 1923 și 1925), are loc „Marele și îndrăznețul complot cu șoarecele” pe care Dahl și prietenii săi îl pun la cale în magazinul de bomboane al doamnei Pratchett (episodul este relatat în detaliu în cartea *Din copilărie*). Îngrozitoarea femeie era „o baborniță mică și slabă, cu mustață pe buza de sus și cu o gură la fel de acră ca agrișele necoapte”. Nu e de mirare că doamna Pratchett a servit drept inspirație pentru Domnișoara Trunchbull din *Matilda*.

MARELE URIAȘ PRIETENOS

Prima versiune a prins formă în serile când Roald Dahl le spunea povești copiilor săi înainte de culcare. Mai târziu, în *Danny, campionul lumii*, tatăl îi spune lui Danny povestea Marelui Uriăș Prietenos, care va

deveni o carte de sine stătătoare abia în 1982. Este și volumul care i-a adus împreună pe Roald și ilustratorul Quentin Blake, dând startul unei colaborări care a durat o viață. Sophie, micuța prietenă a lui MUP, poartă numele nepoatei autorului, care mai târziu a devenit supermodel – și scriitoare.

NUME

Roald Dahl a fost numit după faimosul explorator norvegian Roald Amundsen, care a condus prima expediție spre Polul Sud încununată de succes, cu cinci ani înainte de nașterea lui Dahl (Amundsen a ajuns la Polul Sud pe 14 decembrie 1911). În norvegiană, numele autorului se pronunță „Ro-oo-al”, cu un D silențios la final, nu „Ro-ald” sau „Rold”. Și în niciun caz „Mold”, cum îi spunea nepoata lui, Sophie, când era micuță.

OBIECTE

În căsuța de scris din grădina Gipsy House, Dahl avea și un mic „cabinet de curiozități”, o colecție de obiecte ciudate pe care le adunase de-a lungul timpului. Poate cel mai straniu obiect era prespapierul lucrat dintr-o bucată de femur care-i fusese extrasă lui Dahl în timpul unei operații la sold.

POȚIUNI

Printre tabieturile lui Roald Dahl se număra și ginul tonic cu care-și începea întotdeauna masa de prânz. Pentru copiii lui prepara băuturi vii colorate în roz, albastru sau verde – fără alcool, desigur –, pe care le numea „poțiuni vrăjitoarești”. În septembrie 2016, la împlinirea unui secol de la nașterea lui Roald Dahl, mai multe baruri din Marea Britanie au servit cocktailuri inspirate de cărțile sale pentru copii, precum Cidrul fermierului Bean, Marele Uriăș Verde sau Cocktailul vrăjitoarelor.

RITUALURI

Autorul avea o rutină zilnică foarte strictă. Mânca micul dejun în pat, apoi deschidea corespondența, după care lua un termos cu cafea și mergea la căsuța

de scris. Acolo avea un anumit ritual pentru a intra în atmosfera de lucru: ascutea șase creioane, înlătura urmele de radieră de pe biroul său improvizat (o planșetă acoperită cu fetru verde, sprijinită pe un tub de carton ondulat), își turna cafea și începea să scrie. Stătea în fotoliu timp de două ore, chiar dacă scrisul nu mergea prea bine în ziua respectivă: „Trebuie să-ți ții fundul lipit de scaun și să rabzi. Altminteri, dacă te obișnuiești să te ridici când ai un blocaj, nu vei termina niciodată treaba.” Se întorcea acasă pentru prânz, iar după un pui de somn revenea la căsuță înarmat cu un termos cu ceai, pentru a lucra încă două ore. Dahl era de părere că după două ore devine imposibil să te concentrezi, astfel că, după sesiunea de scris de după-amiază, încheia munca pe ziua respectivă. Seara, în jur de ora șase, se întorcea acasă pentru a lua cina.

SCRISORI

Începând cu 1925, autorul i-a scris mamei lui câte o scrisoare pe săptămână, de fiecare dată când era departe de casă. Acest obicei a început la vârsta de nouă ani, când Roald a ajuns la școala cu internat St. Peter, și a continuat până la moartea mamei, treizeci și doi de ani mai târziu. Abia atunci a aflat că mama lui păstrase fiecare scrisoare, fără să spună nimănui. Închipuți-vă numai cum s-a simțit Dahl când a primit mai bine de șase sute de scrisori în plicurile originale, legate frumos cu panglică verde.

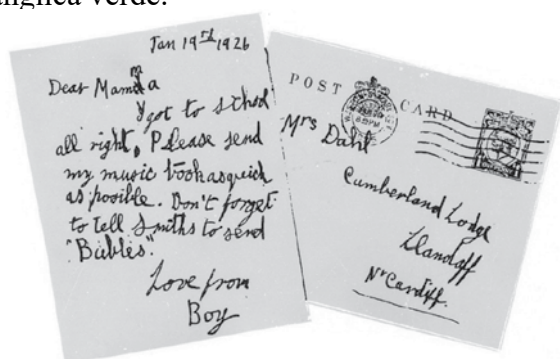

Foto: Din copilărie, Roald Dahl

ȘCOALĂ

Roald Dahl a devenit atât de popular, încât o școală din Olanda îi poartă numele. Felicity (Liccy) Dahl, cea de-a doua soție a autorului, primește și acum scrisori de la elevii care studiază la Roald Dahl Basics School.

TITLURI

Autorul lăsa întotdeauna titlurile la urmă, hotărându-se asupra lor numai după ce povestea era încheiată. În traducere, unele titluri sună cu totul aparte. De pildă, în limba spaniolă, *Domnul Fox, vulpoi fantastic* a devenit *El Superzorro*. Iar în italiană, *Marele Uriăș Prietenos* este cunoscut drept *Il Grande Gigante Gentile* – pe scurt, GGG!

URIAȘ

Roald Dahl era un bărbat foarte înalt, de aproape doi metri (1.98 m, mai precis), fiind cu un cap peste majoritatea oamenilor. Probabil că înălțimea lui a influențat proporțiile „gigantice” ale unor personaje și obiecte din cărțile sale.

VOCABULAR

Roald Dahl era pasionat de varietatea limbajului și considera că cel mai bun mod de a învăța cuvinte interesante este să citești cât mai mult. Cu toate acestea, în anii de școală nu a fost privit ca un mare talent în domeniul literar. Iată ce scria unul dintre profesorii de engleză în raportul școlar al lui Dahl: „N-am mai întâlnit pe cineva care să scrie cu atâta îndârjire cuvinte care înseamnă exact opusul a ceea ce se dorește”.

WHITBREAD BOOK AWARD

În 1983, premiul a fost decernat cărții *Vrăjitoarele*. Roald Dahl a donat banii Căminului Oxford pentru copii bolnavi.

Surse de documentare: roalddahlfacts.com,
en.wikipedia.org

TEXTE: EMA COJOCARU
ILUSTRATII: QUENTIN BLAKE

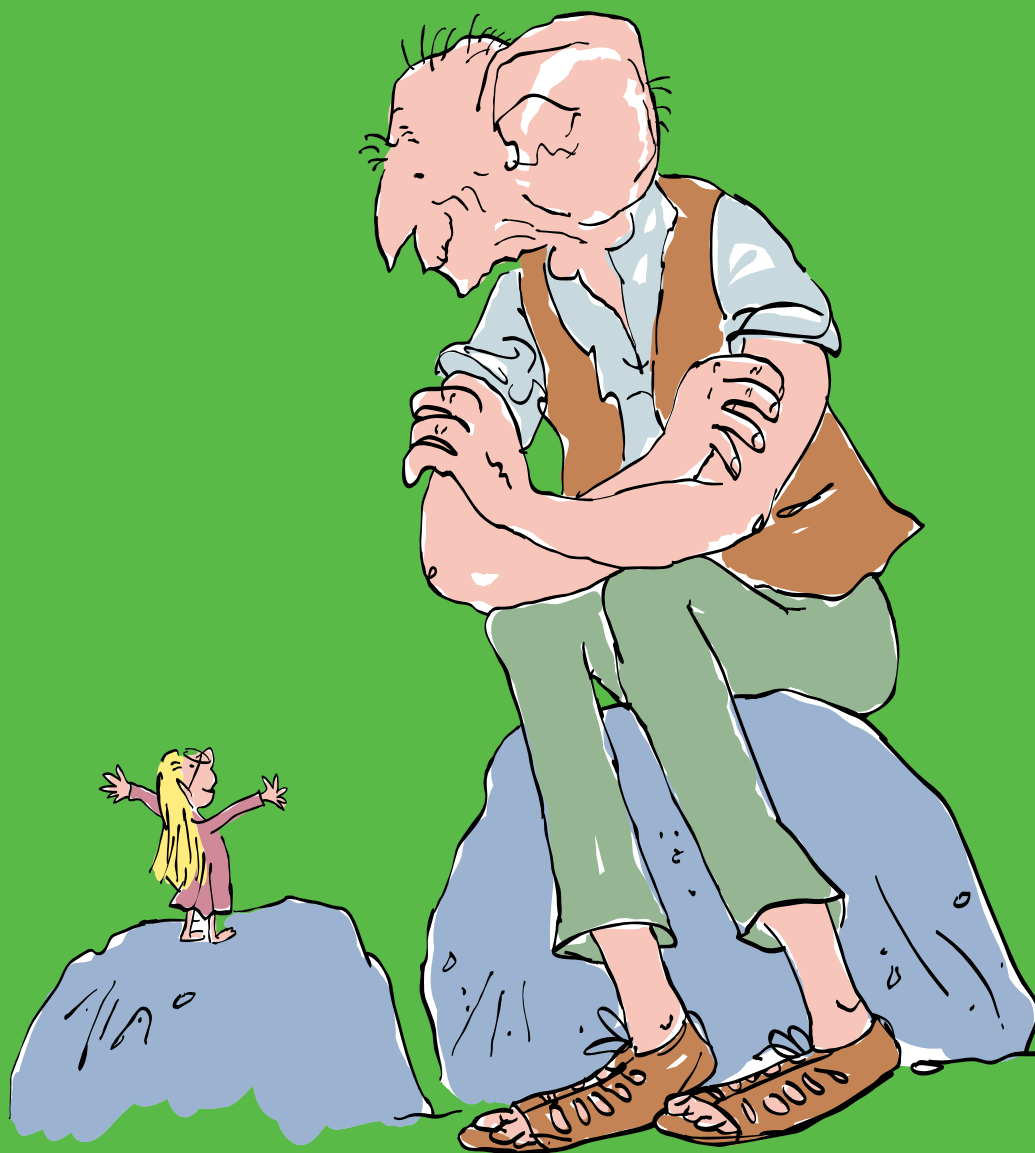

— *Eu speră că tu mă vei ierta, încep eu el, dacă eu îți spune că omleții se crede foarte isteți, când de fapt ei nu-i deloc așa. Aproape toți este niște papă-lapte și bârâie-trâu.*

— *Poftim? se revoltă Sophie.*

— *Problema omleților, continuă Marele Uriăș Prietenos, este că ei refuză categoric să creadă în orice, atât timp cât ei nu vede cu propriii lor bulbuci.*

MARELE URIAȘ PRIETENOS, Roald Dahl

 @EdituraArthur
 @editura.arthur
 @editura.arthur

www.editura-arthur.ro